

Arkhaia Anatolika
Anadolu Arkeolojisi Araştırmaları Dergisi
The Journal of Anatolian Archaeological Studies
Volume 1 (2018)

Dorik Geisonlarda Mutulus Plakaları ile Guttaenin Dzenleniři
Arrangment of Mutulus and Guttae in Doric Geison

Geliř Tarihi: 14.07.2018 | Kabul Tarihi: 19.10.2018 | Online Yayın Tarihi: 15.11.2018

Makale Knyesi: Z. Gider-Büyüközer, "Dorik Geisonlarda Mutulus Plakaları ile Guttaenin Dzenleniři", *Arkhaia Anatolika* 1 (2018), 61-92. DOI: 10.32949/Arkhaia.2018.4

Arkhaia Anatolika, Anadolu Arkeolojisi Araştırmaları Dergisi "Açık Eriřimli" (Open Access) bir dergidir. Kullanıcılar, dergide yayınlanan makalelerin tamamını tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, makalelerin çıktısını alabilir ve kaynak göstermek suretiyle bilimsel çalışmalarında bu makalelerden faydalanabilir. Bunun için yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almasına gerek yoktur.

Dergide yayınlanan makalelerin bilimsel ve hukuki sorumluluğu tamamen yazar(lar)ına aittir.

Arkhaia Anatolika, The Journal of Anatolian Archaeological Studies follows Open Access as a publishing model. This model provides immediate, worldwide, barrier-free access to the full text of research articles without requiring a subscription to the articles published in this journal. Published material is freely available to all interested online readers.

The scientific and legal propriety of the articles published in the journal belongs exclusively to the author(s).

Dorik Geisonlarda Mutulus Plakaları ile Guttaenin Düzenlenişi *Arrangement of Mutulus and Guttae in Doric Geison*

Zeliha GİDER BÜYÜKÖZER*

Özet

Mutulus-guttae'ya sahip *dorik geison* blokları MÖ 6. yy başından itibaren mimarideki yerini almıştır. Fakat erken örneklerde görülen farklı uygulamalar, *dorik geison* biçiminin zaman içinde gelişimini tamamladığını göstermektedir. MÖ 6. yy yapılarının karakteristiği olarak nitelendirilen uygulamalardan biri *metop* üzerine yerleştirilen *mutulus* plakasının *triglif* üzerine yerleştirilen *mutulus* plakasından daha dar işlenmesi ve buna bağlı olarak da *mutulus* plakalarının yüzeyinde yer alan *guttae* sayısının değişmesidir. MÖ 6. yy'daki mimarlar, *mutulus* düzenlemesi ve *guttae* sayısı ile ilgili pek çok denemeden sonra ancak MÖ 530 civarında *triglifler* ile *metoplar* üzerine gelen *mutulus* plakalarının genişliğini eşitlemiş ve *guttae* sayısını 3x6 olarak sabitlemiştir. *Metoplar* üzerindeki *mutulusların* dar işlenmesi Roma Dönemi yapılarında zaman zaman tekrar uygulanmıştır.

Klasik Dönem yapılarında *mutulusların* eğimi $\pm 15^\circ$ olarak uygulanmış, MÖ 4. yy'ın ikinci yarısından itibaren bu açı küçülmeye başlamıştır. MÖ 2. yy'da inşa edilen yapılarda *mutulusların* eğim derecesi genellikle çok düşüktür ya da eğim hiç yoktur ve bu uygulama Erken İmparatorluk Dönemi'nde de devam etmiştir.

Dorik geisonlarda erken evrelerden itibaren hem *mutulus* plakalarının hem de *guttaenin* yüksek çalışılması karakteristiktir. Anadolu'daki *dorik* yapılarda MÖ 3. yy'dan itibaren *mutulus* plakaları ile *guttae* yüksekliğini yitirmeye başlamıştır. Fakat *mutulusların* ince bir plaka şeklinde işlenmesi MÖ 2. yy'ın ilk yarısında başlamıştır ve bu tip *mutuluslar* Roma Dönemi boyunca da kullanılmaya devam etmiştir. Geç Hellenistik ve Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen *dorik geisonların* bir kısmında *mutuluslar* *viaedan* ince çizgisel bir hatla ayrılmıştır. Erken evrelerden itibaren *geison soffiti* ile damlalık arasındaki alana yerleştirilen *mutulus* plakaları, sözü edilen bu iki bölümle de bağlantılıdır. Zamanla *mutulus* plakalarının *geison soffiti* ve damlalık ile bağlantısı kesilmiş, böylece *geison soffitiyle* *mutulus* plakası arasında ve *mutulus* plakasıyla damlalık arasında ince bir *faskia* oluşmuştur. *Guttaeda* görülen bir diğer değişim, *mutulus* plakasının yüzeyine dağılımlarında tespit edilmiştir. Erken evrelerde özellikle üçlü dizimde *guttae* sıralarının arasındaki mesafe, *guttaenin* çapının yaklaşık 2 katı ya da 2 katından biraz fazladır. MÖ 4. yy yapılarında genellikle 1,5 katı olan bu mesafe MÖ 3. yy'da birkaç yapıda eşitlenmiş, MÖ 2. yy'da ise *guttae* arasındaki mesafe *guttae* çapından daha dar işlenmiştir. Sık dizime sahip *guttae* Roma Dönemi yapılarının karakteristiğidir. Erken İmparatorluk Dönemi yapılarında dört tarafta da kenara yaslandırılmış *guttaeya* sahip *mutulus* plakalarının yanı sıra bunun tam tersi uygulama olan dört tarafta da mesafe bırakılarak, içe çekilmiş *guttaeya* sahip *mutulus* plakaları bir arada kullanılmıştır. *Dorik geisonda* yaşanan bir diğer değişim *mutulus* plakasının genişliği ile *viaenin* genişliği arasındaki oranda tespit edilmiştir. Erken evrelerde 1:5,

* Doç. Dr. Zeliha Gider Büyüközer, Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Konya / Türkiye.
e-mail: zgider@gmail.com

Söz konusu çalışma, SELÇUK ÜNİVERSİTESİ Bilimsel Araştırma Projeleri birimi tarafından 17401122 proje numaralı "Anadolu Dor Mimarisinde Entablatur" konusu ile ilgili olup, ilgili birimce desteklenmiştir.

oranında çalışılan *viae* dönem ilerledikçe istikrarlı bir şekilde daralmış ve MS 1. yy'ın sonlarına doğru 1:10 oranına kadar düşmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Dor* düzeni, *doric geison*, *mutulus*, *guttae*, *viae*

Abstract

Doric geison blocks with *mutules-guttae* become standard elements of architecture in the beginning of the 6th century BC. The *Doric geison*, however, and its different applications in early cases show that distinct development over time. A characteristic of 6th century BC buildings that the *mutules-guttae* placed on the *metope* be narrower than the *mutules-guttae* on *triglyphs*; accordingly the number of *guttae* on the surface of the *mutules* changes. After much experimentation on *mutule* arrangement and *guttae* number, architects in the 6th century BC balanced the width of the *mutules* on the *metopes* with the *triglyphs* around 530 BC and fixed the number of *guttae* as 3x6. The narrow application of the *mutules* on the *metopes* was also reapplied occasionally in the Roman period.

In the Classical Period, the slope of the *mutules* was calculated as $\pm 15^\circ$ and from the second half of the 4th century BC this angle began to get smaller. In 2nd century BC, the slope of the *mutules* was usually either very low or there was no slope at all; this implementation continued in the Early Imperial Period.

In the earliest examples, thick *mutules* and long *guttae* are a characteristic feature in *Doric geisons*. In *Doric* buildings in Anatolia, beginning from the 3rd century BC, *guttae* and *mutules* began to shrink. *Mutules* executed in the form of thin plates, however, began in the first half of the 2nd century BC, and this type of *mutule* continued to be used throughout the Roman period. In some *Doric geisons* dated to the Late Hellenistic and Early Imperial periods, *mutules* were separated from *viae* by a fine line. The *mutules* placed in the area between the *geison soffit* and the drips from the early stages are also connected to these two elements. Over time *mutules* were disconnected from the *geison soffit* and drip; thus a fine *fascia* was formed between the *geison soffit* and the *mutules* and between *mutules* and drip.

The distribution of *guttae* over the surface of *mutules* also evolved over time. In the early stages, the distance between the *guttae* sequences in the triple sequence is about double or slightly more than double the diameter of the *guttae*. This distance, which is usually 3:2 in the 4th century BC, was equalized in a few buildings in the 3rd century BC, in the 2nd century BC; the distance between *guttae* was set narrower than the diameter of *guttae*. Densely set *guttae* are a characteristic of buildings from the Roman period. In the Early Imperial period, besides the *mutules*, with the *guttae* set aside on the four sides, the opposite practice, which was *mutules* with *guttae* pulled toward inside on the four sides, was also used together. Another change in *Doric geison* is evident in the area between the width of the *mutules* and the width of the *viae*. The *viae*, which were worked at the proportion of 1:5 in the early stages, narrowed steadily later in the period and towards the end of the 1st century AD it decreased as much as the proportion of 1:10.

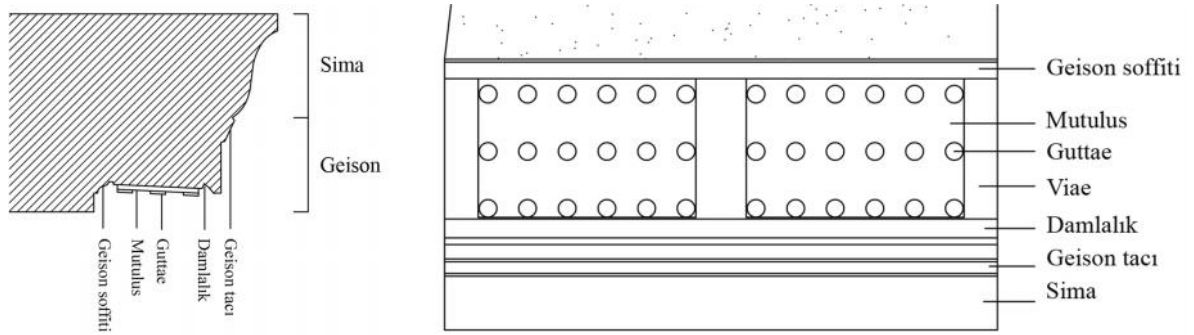
Keywords: *Doric order*, *doric geison*, *mutulus*, *guttae*, *viae*

Doric bir yapıda *triglif-metop* frizinin üzerine gelen *geison*, çatıya geçiş kısmını oluşturur. *Geison* bloğunun başlangıcını oluşturan düz yüzeyli *faskia* ile *mutulus* plakaları arasında *geison soffit* bulunmaktadır. Yatay *geisonun* altında dikdörtgen biçimli *mutulus* plakaları yer alır. Bu plakaların yüzeyine üç sıra halinde altışarlı *guttae* işlenir. *Mutulus* plakaları arasında kalan boşluklara ise *viae* denir. *Mutulus* plakalarından sonra damlalık kısmı vardır. Bu bölüm genellikle aşağıya doğru sarkıtılır. *Geison* bloğu üstte *geison* tacı ile son bulur. *Geisonun* devamına ise sima gelir (fig. 1).

Yatay *geisonun* alt yüzeyinde yer alan *mutulus* plakalarının genişliği, *regula* plakaları ile *triglif* genişliğine; bir *mutulus* plakası ile her iki yanında yer alan *viae*nin toplam genişliği ise *metop* genişliğine eşittir. Bu nedenle *doric* cepheli bir binanın üst yapısında (*entablatur*) sırasıyla *regula*, *triglif* ve *mutulus* plakaları aynı düşey ekseninde yer alır ve aynı genişliğe sahiptir.

Bu çalışmada Anadolu ve yakın çevresindeki dorik yapılara ait geison blokları incelenmiştir. Amaç, dorik geisonun Arkaik Dönem'den Roma Dönemi'ne kadarki süreçte geçirdiği değişim ve gelişim özelliklerini ortaya koymaktır.

Vitruvius, *dor* düzeninin kökenini tanımlarken, bölümlerin her birinin ahşap mimarinin taklidi olduğunu aktarmaktadır (Vitr. IV. II). O'na göre *mutuluslar* ana merteklerin uzantılarından oluşmuştur. Böyle bir yaklaşım, *dor* düzeninin ahşap öncülünde kirişlerin düzenli yerleştirilmesini zorunlu kılmakta, bunun sonucunda da en erken taş yapıların *geisonlarında mutulus-guttae* beklentisi doğmaktadır. En erken taş yapıların bir kısmında *mutulus-guttaenin* işlenmemiş olması, bir kısmında ise farklı biçimlerde şekillendirilmesi, *dor* düzeninde görülen *mutulus-guttaenin* duruma göre uyarlanabilen dekoratif unsurlar olduğunu ortaya koymaktadır¹.

Figür 1: Dorik geison bloğunun bölümleri

Mutulus-guttaeya sahip *dorik geison* blokları MÖ 6. yy başından itibaren mimarideki yerini almıştır². Fakat erken örneklerde görülen farklı uygulamalar, *dorik geison* biçiminin zaman içinde gelişimini tamamladığını göstermektedir. Örneğin *dorik geisonların* erken örneklerinin bir kısmında bağımsız çalışılan silindirik biçimli *guttae*, *mutulus* plakasının yüzeyine açılan yuvalara yerleştirilmiştir. MÖ 580-570 yıllarına tarihlenen Aegina Aphaia Tapınağı'nın Arkaik evresi³ ile MÖ 570-560 yıllarına tarihlenen Atina Akropolisindeki Tapınak A⁴ bu tip *mutulus* plakalarının görüldüğü yapılardandır. Olympia'daki Megaralıların Hazine Dairesi'nde ise kare biçimli yuvalara dörtgen prizma şeklindeki *guttae* yerleştirilmiş ve bunların uç kısmı silindirik biçimde şekillendirilmiştir⁵. Genellikle Arkaik Dönem yapılarında görülen bu farklı uygulama Klasik Dönem'de Bassae Apollon Tapınağı⁶ ile Paestum Poseidon Tapınağı'nda⁷ tekrar edilmiştir.

MÖ 6. yy yapılarının karakteristiği olarak nitelendirilen uygulamalardan biri de *metop* üzerine yerleştirilen *mutulus-guttaenin triglif* üzerine yerleştirilen *mutulus-guttaedan* daha dar işlenmesi ve buna bağlı olarak da *mutulus* plakalarının yüzeyinde yer alan *guttae* sayısının değişmesidir⁸. Bu yüzyılda inşa edilen yapılarda *guttae* üçerli, dörderli ve beşerli dizime sahip olup, üç sıra halinde değil iki sıra halinde işlenmiştir. MÖ 580-570 yıllarına tarihlenen yapılardan Aegina Aphaia Tapınağı'nın Arkaik evresinde *triglifler* üzerine gelen

¹ *Dor* düzeninin ahşap mimarinin taklidi olduğunu gösteren varsayıma dayalı restitüsyon çizimi için bk. Durm 1910, 114, fig. 87. *Dorik geisonun* orijini için bk. Howe 1985, 93-117; Klein 1991, 163-169; Klein 1998, 344-345.

² Klein 1998, 340-345, tab. 1, fig. 4; Barletta 2001, 74-75; Barletta 2016, 39. İlk taş *geison* bloğu MÖ 690-650 yıllarına tarihlenen Isthmia Poseidon Tapınağı'nda görülür fakat bu yapıda *mutulus-guttae* yoktur (Klein 1998, 340, fig. 4; Barletta 2001, 71; Barletta 2016, 39).

³ Schwandner 1985, 42-54, fig. 26-35.

⁴ Dinsmoor 1950, 71.

⁵ Dyer 1906, 58-66, fig. 6-7.

⁶ Dinsmoor 1933, 204-227, fig. 2-3.

⁷ Koldewey - Puchstein 1899, 24-31, fig. 28.

⁸ Coulton 1977, 97-98.

mutuluslar 2x5, *metoplar* üzerine gelen *mutuluslar* ise 2x3⁹; Korkyra Artemis Tapınağı'nda *triglifler* üzerinde yer alan *mutulus* plakaları 2x4, *metoplar* üzerinde yer alan *mutulus* plakaları 2x3¹⁰; MÖ 570-560 yıllarına tarihlenen Atina Akropolisindeki Tapınak A'nın *geison* bloklarında ise *triglifler* üzerindeki *mutuluslar* 2x5, *metoplar* üzerindeki *mutuluslar* 2x4 *guttaelıdır*¹¹. Olympia'daki Syrakusalılar'ın Hazine Dairesi'nde yukarıda sözü edilen örneklerden farklı olarak, tüm *mutulus* plakalarının yüzeyine 3x4 *guttae* işlenmiştir¹². İlk kez MÖ 566 civarına tarihlenen Atina Akropolisindeki Hekatompedon'da sadece *triglifler* üzerinde yer alan *mutuluslar* altı *guttaelı* işlenmiş fakat kanonik *dorik geison*dan farklı olarak bunlar halen iki sıra halinde verilmiştir¹³.

Sicilya'daki MÖ 6. yy yapılarında, Kıta Yunanistan'daki yapılarda olduğu gibi *triglifler* üzerine gelen *mutuluslar*, *metoplar* üzerine gelen *mutuluslardan* daha uzun işlenmiştir¹⁴. Bu tip *dorik geison* Güney İtalya'dan sadece bir örnekle temsil edilmektedir¹⁵. Anadolu'daki tek Arkaik *dor* tapınağı olan Assos Athena Tapınağı'nda ise *triglifler* üzerine gelen *mutulus* plakaları *triglif* genişliğine eş iken, *metoplar* üzerine gelen *mutuluslar* daha dardır ancak *mutulus* plakaları *guttaesızdır*¹⁶. Tüm bu örnekler, MÖ 6. yy'daki mimarların, *mutulus* düzenlemesi ve *guttae* sayısı ile ilgili pek çok denemeden sonra ancak MÖ 530 civarında *triglifler* ile *metoplar* üzerine gelen *mutulus* plakalarının genişliğini eşitlediğini ve *guttae* sayısını 3x6 olarak sabitlediğini göstermektedir¹⁷. Sicilya'daki *dorik* yapılarda ise MÖ 6. yy sonlarına kadar farklı uygulamalar devam etmiştir¹⁸.

Metoplar üzerindeki *mutulusların* dar işlenmesi Roma Dönemi'nde tekrar ortaya çıkmıştır. Bu dönemde *trigliflerin* genişlediği, *metopların* ise daraldığı bilinmektedir¹⁹. Lagina Kuzey Stoa'nın ilk inşa evresine ait korniş bloklarında *mutulus* plakaları eşit uzunluğa sahip iken, tamirat evresine ait olan korniş bloklarında *mutulus* plakaları, 25,5 cm ve 31 cm uzunluğunda, ardışık devam etmektedir²⁰ (fig. 2). MS 20-60 yıllarına tarihlenen Aphrodisias *Sebasteionu* Güney Portiko'nun *dorik geisonlarında* ise *mutulus* plakaları 21,5 cm ve 26,6 cm uzunluğunda, ardışık²¹. Benzer uygulama Ephesos Domitian Tapınak Terası'nın *geisonları* (lev. 9.5) ile Kos Agorası'nın, MS 2. yy'daki tamirat evresine ait *geison* bloklarında da tespit edilmiştir²². Halikarnassos Tiyatrosu *scaenae fronsunun dorik geisonunda*, tam olan *mutulus*

⁹ Schwandner 1976, 107-108, fig. 6, 11-12; Schwandner 1985, 42-54, fig. 26, 29-31, 34-35.

¹⁰ Schwandner 1985, 124-126, fig. 76; Barletta 2001, 74, dn. 70, fig. 38.

¹¹ Dinsmoor 1950, 71-72. MÖ 580-570 yıllarına tarihlenen Aegina Apollon I Tapınağı'nda da *mutulus-guttaeya* sahip *dorik geisonlar* kullanılmıştır (Hoffelner 1999, 23-26, 34, 40-41).

¹² Dyer 1906, 73-76, fig. 12; Dinsmoor 1950, 116.

¹³ Dinsmoor 1950, 71-72, lev. 20; Robertson 1969, 82, fig. 35. Kıta Yunanistan'daki Arkaik Dönem *dorik* yapılarında uygulanan *geisonlar* için bk. Klein 1998, 340-345, fig. 4-5, tab. 1.

¹⁴ MÖ 580-560 yıllarına tarihlenen Selinus Y Tapınağı (Mertens 1996, fig. 4, 6) ile Selinus Küçük *Metoplu* Tapınak'ta (Gâbrici 1935, 216-217, fig. 61, lev. 47.3) *triglifler* üzerine gelen *mutuluslar* 2x6 *guttaelı*, *metoplar* üzerine gelen *mutuluslar* ise 2x3 *guttaelı* işlenmiştir. Benzer uygulamanın Syrakusa Apollon Tapınağı'nda da tercih edildiği önerilmektedir (Mertens 1996, 25-38, fig. 3, 6a). MÖ 550 civarına tarihlenen Selinus C Tapınağı ile MÖ 540 civarına tarihlenen Selinus D Tapınağı 3x3 ve 3x6 *guttaelıdır* (Koldewey - Puchstein 1899, 95-110, fig. 71, 76, 81, 84; Mertens 1996, 25-38, fig. 6).

¹⁵ Metaponto'da bulunan bir *dorik geisonun* mevcut durumu *mutulus* plakalarına 2x4 *guttae* işlendiğini göstermektedir (Mertens 1993, 133-134, fig. 77).

¹⁶ Clarke *et al.* 1902, 153, fig. 1, 163-167; Wescoat 2012, 75-81, fig. 11.

¹⁷ Schwandner 1985, 126; Barletta 2001, 74-75.

¹⁸ MÖ 530 civarına tarihlenen Selinus F Tapınağı (Koldewey - Puchstein 1899, 117-121, fig. 94, 96) ile MÖ 510 civarına tarihlenen Akragas Herakles Tapınağı'nda (Koldewey - Puchstein 1899, 145-150, fig. 132; Klein 1998, fig. 13) her iki *mutulus* plakasına altı *guttae* işlenmiş ancak bunlar dört sıra halinde verilmiştir.

¹⁹ Gider-Büyüközer 2013, 287-291, tab. 36-37.

²⁰ Gider 2012, 265, 270, fig. 14-15; Gider-Büyüközer 2013, 670, kat. 39.12, fig. 346a-b.

²¹ Gider-Büyüközer 2013, 511-513, kat. 5b.8-9, fig. 149-150. Yapının tarihi için bk. Reynolds 1981, 317-319, no. 1, lev. 9a-h, 10a-e; Reynolds *et al.* 2007, no. 9.25.

²² Rocco - Livadiotti 2011, 401, fig. 22b.

plakasının yüzeyine üç sıra halinde beş *guttae* işlenmiştir²³ (fig. 3, lev. 8.4). Hyllarima'da teras duvarında devşirme malzeme olarak kullanılmış olan *dorik geison*da da her iki yandaki yarım *mutulus* plakaları arasında kalan tam işlenmiş *mutulus* plakasının yüzeyinde üç sıra halinde beş *guttae* bulunmaktadır²⁴ (fig. 8). Benzer bir örnek Hierapolis'te Tapınak Çeşmesi'nin önünde tespit edilmiştir²⁵. Bu örnekler, Roma Dönemi'nde *metoplar* üzerine yerleştirilen *mutulus* plakalarının *triglifler* üzerine gelen *mutulus* plakalarından daha dar işlenebildiğinin göstergesidir. Bunun yanı sıra Roma Dönemi'ne ait *dorik* yapılarda zaman zaman *mutulus* plakalarının hiç işlenmediği, *guttaenin* doğrudan *geisonun* alt yüzeyine asıldığı örnekler de tespit edilmiştir (lev. 9.3). MS 1. yy ortasına tarihlenen Blaundos Tapınak 2'nin portikosu²⁶ ile Claudius Dönemi'ne tarihlenen Sidyma *Dorik Stoa*²⁷ bu uygulamaya örnektir.

Figür 2: Lagina Kuzey Stoa (tamirat)

Figür 3: Halikarnassos Tiyatrosu *scaenae frons*

Mutulus plakalarında görülen bir diğer uygulama, *mutulus* plakaları belirlenmiş olmasına karşın, *guttaenin* işlenmemesidir. Anadolu'da Assos Athena Tapınağı ile başlayan bu gelenek Geç Klasik ve Hellenistik Dönem boyunca devam etmiştir. Anadolu'daki *dorik* yapılardan MÖ 4. yy'ın 2. yarısına tarihlendirilen Knidos Dor Tapınağı'nın *dorik geisonları guttaesiz* işlenmiş olup, *mutulus* plakası oldukça yüksek çalışılmıştır²⁸ (fig. 4). MÖ 302-263 yıllarına tarihlenen Mamurt Kale Tapınağı²⁹, MÖ 3. yy'a tarihlenen Klaros Apollon Tapınağı³⁰, MÖ 3. yy sonuna tarihlenen Pergamon Asklepieionu *Dorik Mermer Tapınak*³¹ (lev. 4.3) ile MÖ 2. yy yapılarından Pergamon Tiyatro Terası Doğu Stoa³², Assos *Bouleuterionu* ve *Gymnasionu*'nun³³ *dorik geisonları guttaesizdir*. *Mutulus* plakalarının işlenmiş olmasına karşın *guttaenin* açılmamasının iki nedeni vardır. Bunlardan biri D. E. Strong tarafından da önerildiği gibi *guttaenin* boya ile yapılmış olabileceği³⁴, diğeri ise *geison* bloklarının son işçiliğinin yapılamamış olmasıdır. Ta Marmara Mezar Anıtı'nın *dorik*

²³ Gider-Büyüközer 2013, 551, kat. 14b.3, fig. 193a-b. Yapı hakkında detaylı bilgi için bk. Pedersen 2004, 147-149, fig. 3-7.

²⁴ Gider-Büyüközer 2013, lev. 21.3-4.

²⁵ Ismaelli 2009, 358, fig. 380.

²⁶ Filges 2006, 56-63, fig. 38, 42, 44

²⁷ Benndorf - Niemann 1884, 61, 63, fig. 45; Kalinka 1920, 67; Coulton 1982, 56

²⁸ Gider-Büyüközer 2013, 601, kat. 29.5, fig. 251a-b. Yapı için bk. Bruns-Özgan 2002, 60-62; Bankel 2004, 104.

²⁹ Conze - Schazmann 1911, 27, fig. 5.

³⁰ Moretti 2012a, 209-212, fig. 9, 13; Moretti 2012b, 115, fig. 6.

³¹ Ziegenaus - de Luca 1968, 78-79, lev. 79; Ziegenaus - de Luca 1975, 17-26, lev. 8b, 98; Rumscheid 1994, 41, kat. 191.4, lev. 117.4.

³² Bohn 1896, 35, lev. 24; Deubner 1990, 93-94, fig. 5; Rumscheid 1994, kat. 234.3, lev. 135.5.

³³ Clarke *et al.* 1902, 59, 179.

³⁴ Strong 1963, 77.

*geison*larında *mutulus* plakaları iki kademeli işlenmiştir³⁵ (fig. 5). Burada ilk kademe *mutulus* plakalarını oluşturmakta iken, ikinci kademeye *guttaenun* açılması planlanmış fakat bu düşünce gerçekleştirilememiştir. Pergamon Tiyatro Terası Doğu Stoa'nın *geison*larında da *mutulus* plakasının iki kademeli işlendiği görülmektedir. Knidos Dor Tapınağı'nda ise *mutulus* plakası yüksek işlenmiş olup, tek kademelidir. Bu nedenle *guttaenun* planlanıp, planlanmadığı net değildir.

Figür 4: Knidos Dor Tapınağı

Figür 5: Ta Marmara Mezar Anıtı

Guttaesiz mutulus plakalarına sahip *dorik geison*lar Anadolu'da sadece Pergamon yapılarında tespit edildiğinden, bu uygulama Pergamon mimarlığının bir özelliği olarak kabul edilmektedir³⁶. *Guttaesiz dorik geisona* sahip yapılardan Ta Marmara Mezar Anıtı'nın Pergamon mimarisinin etkisinde kaldığı düşünülebilir fakat MÖ 4. yy'ın 2. yarısına tarihlendirilen Knidos Dor Tapınağı'nın Pergamon etkisinde olmadığı aşikardır³⁷.

*Dorik geison*larda alt yüzeyin eğimli işlenmesi karakteristiktir. *Mutulus* plakaları da *geisonun* bu eğimine uygun olarak şekillendirilir. W. Martini, Klasik Dönem yapılarında *mutulus* plakalarının eğiminin $\pm 15^\circ$ olarak uygulandığını, MÖ 4. yy'ın ikinci yarısından itibaren bu açının daima küçüldüğünü ve MÖ 197-159 yıllarına tarihlenen Pergamon Athena Kutsal Alan Stoası'nda olduğu gibi 3° 'ye kadar düştüğünü aktarmaktadır³⁸. MÖ 400 civarına tarihlenen Rhodos Apollon Eretimos Tapınağı'nda, klasik gelenekte olduğu gibi *mutulusların* eğimi 15 derecedir³⁹ (lev. 1.1). MÖ 4. yy yapılarında 8° - 10° uygulanan *mutulusların* eğim derecesi (lev. 1-2) MÖ 3. yy'da 10° - $15,5^\circ$ arasında değişmektedir⁴⁰ (tab. 1, lev. 2-4). MÖ 2. yy'da eski gelenekte çalışılan *mutulusların* yanı sıra ilk kez *geison* alt yüzeyinin düz işlendiği örnekler de görülmektedir (lev. 5-6). W. Martini, *mutulusların* eğiminin 10° olarak işlenmesinin MÖ 2. yy'ın 2. yarısına ait *dorik geison*larda kural olduğunu dile getirmektedir⁴¹.

³⁵ Gider-Büyüközer 2013, 760, kat. 56.6, fig. 463a-b. Yapı için bk. Wiegand 1902, 149-150, fig. 5-6; Rumscheid 1994, kat. 353, lev. 184.2-6; Kader 1995, 202-205; Berns 2003, 24-26, 260, kat. 39A, fig. 49.

³⁶ von Hesberg 1980, 57, dn. 224; Rumscheid 1994, 314.

³⁷ Bugüne kadar araştırmacılar tarafından Hellenistik Dönem'de inşa edildiği kabul edilen yapı, *dorik* mimari bloklarında görülen stil özelliklerinden hareketle MÖ 4. yy'ın 2. yarısına tarihlendirilmiştir. Bk. Gider-Büyüközer 2013, 598-599.

³⁸ Martini 1984, 84-86.

³⁹ Jacopi 1932, 84-101, fig. 9, 21-23, lev. II.

⁴⁰ Rumscheid 1994, ek D.

⁴¹ Martini 1984, 85-86, tab. E. W. Martini, karşılaştırmada kullandığı MÖ 2. yy yapılarından Miletos Güney Agora Güney Stoa, Aigai Market Yapısı, Assos Bouleuterionu ve Samos Kastro Tigani Hellenistik Villa'da *mutulusların* eğimini 10° olarak hesaplamıştır. Yine MÖ 2. yy yapıları içinde değerlendirdiği Kos Asklepieionu Üst Teras Stoası'nda 9° , Alt Teras Stoası'nda ise 10° eğim açısı elde etmiştir. Fakat Erken İmparatorluk Dönemi stil özellikleri gösteren Kos Asklepieionu Üst Teras Stoası'nın *dorik geison*ları MS 1. yy'ın ilk yarısındaki tamirat evresiyle ilişkili olmalıdır. Bunun yanı sıra sözü edilen bu yapıda *mutulusların* eğimi 7° 'dir. Benzer şekilde W.

Ancak mevcut örnekler böyle bir kuralın varlığından söz etmeyi mümkün kılmamaktadır. MÖ 2. yy' da inşa edilen yapılarda *mutulus*ların eğim derecesi genellikle çok düşüktür ve bu uygulama Erken İmparatorluk Dönemi'nde de devam etmiştir (tab. 1, lev. 7-9).

Yapı	Tarihi	MUTULUS		GUTTAE		Eğim	Mut. Viae
		Yüksek	Alçak	Yüksek	Alçak		
Rhodos Apollon Eretimos Tapınağı	MÖ 400 civarı	X		X		15°	0,26
Labraunda Andron B	MÖ 377-353	X		X		8°	0,26
Labraunda Andron A	MÖ 351-344	X		X		9°	0,26
Labraunda Dorik Yapı	MÖ 351-344	X		X		-	0,26
Amyzon Dorik Yapı	MÖ 4. yy'ın 2. yarısı	X		X		9°	0,26
Labraunda Anıt Mezar	MÖ 4. yy'ın 2. yarısı	X		X		10°	0,24
Ialysos Athena Tapınağı	MÖ 4. yy'ın 2. yarısı	X		X		-	-
Knidos Aslanlı Mezar	MÖ 4. yy'ın son çeyreği	X		X		9°	0,23
Miletos Liman Stoası	MÖ 4. yy sonu	±X		X		8°	0,20
Troia Athena Tapınağı	MÖ 300 civarı	X		X		14°	0,25
Lindos Athena Tapınağı	MÖ 300 civarı	X		X		12°	0,26
Lindos Athena Kutsal Alan <i>Propylonu</i>	MÖ 300 civarı	X		X		10°	0,26
Mamurt Kale Tapınağı	MÖ 302-263	X		-	-	12°	-
Samothrake Arsinoeionu	MÖ 299-270	X		X		15°	-
Belevi Mausoleumu	MÖ 290-270	X		X		15,5°	0,24
Knidos Dorik Stoa	MÖ 3. yy'ın ilk yarısı	±X		X		12°	0,24
Kamiros Dorik Stoa	MÖ 3. yy ortası	X		X		14°	0,23
Hermopolis Magna Ptolemaioslar Kutsal Alanı	MÖ 246-221	±X		X		8°	0,25
Delos Philippos Stoası	MÖ 216-200	±X		X		12,5°	-
Limyra Ptolemaionu	MÖ 3. yy'ın son çeyreği	X		X		-	0,23
Lindos Stoası	MÖ 3. yy sonu	X		X		12°	0,26
Pergamon Asklepieionu Dorik Mermer Tapınak	MÖ 3. yy sonu		X	-	-	15°	0,24
Pergamon Athena Kutsal Alan <i>Propylonu</i>	MÖ 197-159		X	X		3°	-
Pergamon Athena Kutsal Alanı L Şekilli Stoa	MÖ 197-159		X	X		3°	-
Pergamon Athena Kutsal Alanı Dorik Niş	MÖ 197-159		X	X		0°	-
Pergamon Mermer Salon	MÖ 2. yy'ın ilk yarısı		X	X		0°	0,21
Kos Asklepieionu Tapınak A	MÖ 160 civarı		X	X		12°	0,22
Ta Marmara Mezar Anıtı	MÖ 175-150		X	-	-	11°	0,23
Latmos Herakleiası <i>Bouleuterion Propylonu</i>	MÖ 2. yy'ın 2. çeyreği		X	X		0°	0,21
Latmos Herakleiası Agorası Güney Stoa	MÖ 2. yy		X	X		5°	0,23
Pergamon Hera Basileia Tapınağı	MÖ 159-138		X	X		7/8°	-
Atina Attalos Stoası	MÖ 159-138		X	X		10°	-
Aphrodisias Tiyatrosu <i>proskenionu</i>	MÖ 29/28		X	X		1°	0,23
Ephesos <i>Prytaneionu</i>	Augustus Dönemi	±X		X		-	0,26
Stratonikeia Tiyatrosu <i>proskenionu</i>	Augustus		X	X		5°	0,22
Lagina Kuzey Stoa	Augustus		X	X		4°	0,18
Stratonikeia Dorik Yapı B	Augustus		X	X		4°	0,16
Pisidia Antiokheiası Augustus KA Portikosu	MÖ 2-MS 2		X	X		-	0,15
Stratonikeia Dorik Yapı A	Augustus-Tiberius		X	X		0°	0,17
Kos Asklepieionu Üst Teras Stoası	MS 1. yy'ın ilk yarısı		X	X		7°	0,18
Halikarnassos Tiyatrosu <i>proskenionu</i>	MS 1. yy'ın ilk yarısı		X	X		6°	0,15
Halikarnassos Tiyatrosu <i>scaenae frons</i>	MS 1. yy'ın ilk yarısı		X	X		9°	0,13
Aphrodisias <i>Sebasteionu</i> Kuzey Portiko	MS 20-60		X	X		2°	0,13
Aphrodisias <i>Sebasteionu</i> Güney Portiko	MS 20-60		X	X		3°	0,13
Bargyia Agorası	MS 41-54		X	X		2°	0,20
Sidyma Dorik Stoa	Claudius Dönemi		X	X		0°	-
Ephesos Nero Stoası	Nero Dönemi		X	X		4°	0,12
Ephesos Domitian Tapınak Terası	Domitian Dönemi		X	X		-	0,10

Tablo 1: *Mutulus* ve *guttaenin* yüksekliği / *Mutulus* eğim derecesi / *Mutulus-viae* oranı

Martini tarafından yukarıda zikredilen MÖ 2. yy yapılarında tespit edilen eğim dereceleri de tartışmalıdır. Çünkü Delos Philippos Stoası'nda *mutulus*ların eğimi F. Rumscheid tarafından 12,5°, W. Martini tarafından ise 15° olarak hesaplanmıştır. Fakat yapıda uygulanan değer 12,5°'dir.

*Dorik geison*larda erken evrelerden itibaren yüksek çalışılmış *mutulus* karakteristiktir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi (tab. 1) *dorik* yapılarda MÖ 3. yy'a kadar *mutulus* plakaları yüksek çalışılmış (lev. 1-2), yüzyılın ilk yarısından itibaren ise yüksek çalışılan *mutulus* plakaları terkedilmeye başlanmıştır (lev. 2-4). Fakat *mutulus*ların ince bir plaka şeklinde işlenmesi MÖ 2. yy'ın ilk yarısında başlayan bir uygulamadır (lev. 5-6) ve bu tip *mutulus*lar Roma Dönemi boyunca da kullanılmaya devam etmiştir (lev. 7-9). Augustus Dönemi'ne tarihlenen Ephesos *Prytaneionu*'nun *mutulus* plakaları çağdaşı yapılara nazaran daha belirgindir⁴² (lev. 7.2). Sözü edilen bu yapıda yüksek çalışılan *mutulus*lara karşın *guttaen*ın izole işlenmesi ise dönemin stilini yansıtmaktadır. Geç Hellenistik ve Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen *dorik geison*ların bir kısmında *mutulus*lar *viaedan* ince çizgisel bir hatla ayrılmıştır.

Mutulus plakalarında olduğu gibi *guttae* da erken evrelerde yüksek çalışılmış fakat MÖ 3. yy'ın başlarından itibaren *guttaen*ın yüksekliği azalmaya başlamıştır (tab. 1, lev. 2-4). *Dorik* yapılarda *guttaen*ın yüksekliğinin azalmasının *mutulus* plakaları ile paralel olmadığı görülmektedir. Çünkü; MÖ 3. yy'da yüksek çalışılan *mutulus*larda *guttae* körelmeye başlamıştır. MÖ 2. yy'a gelindiğinde artık hem *mutulus* plakalarının hem de *guttaen*ın körelendiği görülmektedir⁴³ (lev. 5-6). Anadolu'daki *dorik* yapılarda MÖ 2. yy'dan sonra yüksek çalışılmış *guttae* örneğine rastlanmamıştır (lev. 7-9).

Erken evrelerden itibaren *geison soffiti* ile damlalık arasındaki alana yerleştirilen *mutulus* plakaları, sözü edilen bu iki bölümle de bağlantılıdır (fig. 6). Zamanla *mutulus* plakalarının *geison soffiti* ve damlalık ile bağlantısı kesilmiş, böylece *geison soffiti*yle *mutulus* plakası arasında ve *mutulus* plakasıyla damlalık arasında ince bir *faskia* oluşmuştur (fig. 7). Her iki bölümle bağlantısı koparılan *mutulus*lar, *geison*un alt yüzeyine asılı duran birer süs ögesine dönüşmüştür. Mevcut örnekler bu uygulamanın MÖ 2. yy'ın ilk yarısında ortaya çıktığını göstermektedir⁴⁴. Örneklerin çoğunluğu Pergamon yapılarından. Pergamon Tiyatro Terası Doğu Stoa'nın *guttaesiz mutulus* plakaları⁴⁵ ile Asklepieion Batı Uzun Stoa⁴⁶, Mermer Salon⁴⁷ (lev. 5.2) ve Saray V'in⁴⁸ kanonik *geison*larında, *geison soffiti* ile *mutulus* plakaları arasında *faskia* oluşmuştur. Pergamon Athena Kutsal Alanı'ndaki *dorik* nişte⁴⁹ ise hem *geison soffiti* ile *mutulus* plakası arasında, hem de *mutulus* plakası ile damlalık arasında *faskia* vardır. Sözü edilen bu Pergamon yapıları haricinde Perge Dor Tapınağı⁵⁰, Miletos Batı Agora Stoası⁵¹, Samos *Gymnasionu*⁵² ile Samos Kastro Tigani Hellenistik Villa'nın kuzey peristilinde⁵³ de *mutulus* plakaları bağımsız çalışılmıştır. F. Rumscheid tarafından bu grupta değerlendirilen Ta Marmara Mezar Anıtı'nın *geison* bloklarında *mutulus* plakaları iki kademeli işlenmiş, *guttae* açılmamıştır⁵⁴. *Mutulus* plakalarını oluşturan ilk kademe *geison soffitine* yaslandırılmış durumda iken, ikinci kademe daha geriden başlamaktadır (fig. 5). Burada, ikinci kademe *guttaen*ın açılacağı bölüm olduğundan, bu yapıda bağımsız çalışılmış *mutulus* plakasının varlığından söz etmek mümkün değildir.

⁴² Steskal 2010, 193-194, lev. 60.

⁴³ von Hesberg 1980, 57-58; Rumscheid 1994, 314; Berns 1999, 116; Gider-Büyüközer 2013, 349, tab. 43, lev. 22-25.

⁴⁴ Rumscheid 1994, 314; Gider-Büyüközer 2013, 344-346, lev. 26-29.

⁴⁵ Bohn 1896, 35, lev. 24; Deubner 1990, 93-94, fig. 5; Rumscheid 1994, kat. 234.3, lev. 135.5.

⁴⁶ Zieganaus - de Luca 1975, 32-44, lev. 21b, 113; Rumscheid 1994, 42, kat. 192.4, lev. 117.5.

⁴⁷ Filgis - Radt 1986, 49-51, lev. 38.1, 69a-c; Rumscheid 1994, 112-118, kat. 244.10, lev. 137.5, 138.1.

⁴⁸ Kawerau - Wiegand 1930, 32-39, fig. 50a; Rumscheid 1994, 40, kat. 240.3, lev. 136.7-8.

⁴⁹ Bohn 1885, 45-46, lev. 26, 28; Hornbostel-Hüttner 1979, 54-58, fig. 9a; Rumscheid 1994, 35, kat. 188.28, lev. 115.1-2.

⁵⁰ Mansel 1970, 169-175; Mansel 1975, 92-96; Rumscheid 1994, kat. 290.4, lev. 141.5.

⁵¹ von Gerkan 1925, 99-105, fig. 53; Rumscheid 1994, kat. 157.2, lev. 102.3.

⁵² Martini 1984, 18-23, 55, fig. 39, lev. 7.1-2.

⁵³ Tölle-Kastenbein 1974, 35-42, fig. 62-64, Z 38-47; Rumscheid 1994, kat. 80.10, lev. 54.2.

⁵⁴ Rumscheid 1994, 314.

Erken İmparatorluk Dönemi yapılarından Pisidia Antiokheiası Augustus Kutsal Alan Portikosu⁵⁵ (fig. 11, lev. 7.6), Bargylia Agorası⁵⁶ (lev. 9.2) ve Aphrodisias *Sebasteionu* Kuzey Portiko ile Güney Portiko'nun *geison* bloklarında⁵⁷ sadece *geison soffiti* ile *mutulus* plakaları arasında *faskia* vardır (lev. 8.5-9.1). Benzer bir örnek Stratonikeia Kuzey Cadde'de bulunan ve "Dorik Yapı B" olarak adlandırılan yapının dış sıralı *dorik geison*larında da görülmektedir⁵⁸ (fig. 10, lev. 7.5). Aphrodisias Tiyatrosu *proskenionu*⁵⁹ (fig. 7, lev. 7.1), Stratonikeia Dorik Yapı A⁶⁰ (lev. 8.1), Lagina Kuzey Stoa (fig. 2, lev. 7.4), Lagina Doğu Stoa⁶¹, Hyllarima Dorik Portiko⁶², Ephesos Nero Stoası⁶³ (lev. 9.4) ve Kos Asklepieionu Üst Teras Stoası'nın⁶⁴ *geison* blokları (lev. 8.2) ile Milas merkezde Müze tarafından kurtarma kazısı yapılan alanda bulunan dış sıralı *dorik geison* bloğunda⁶⁵ (fig. 9), hem *geison soffiti* ile *mutulus* plakası arasında, hem de *mutulus* plakası ile damlalık arasında *faskia* oluşturulmuştur. Stratonikeia Tiyatrosu *proskenionunun* Augustus Dönemi'ndeki tamirat evresine ait *geison-sima* bloğunda *mutulus* plakasının her iki yanında *faskia* vardır⁶⁶ (lev. 7.3). Latmos Herakleiası *Bouleuterion Propylonu*'nun *dorik geison-sima* bloğu⁶⁷ da Stratonikeia örneğiyle aynıdır fakat bu örnekte, *mutulus* plakaları ile aynı seviyede olması gereken damlalık kısmı yukarıya çekilmiştir (lev. 6.1). Bu örnekler doğrultusunda, bağımsız çalışılan *mutulus* plakalarına sahip *dorik geison*ların MÖ 1. yy ve MS 1. yy boyunca kullanılmaya devam ettiği söylenebilir. C. Berns, bağımsız çalışılan *mutulus* plakalarını Hellenistik özellik olarak değerlendirmekte ve Roma Dönemi yapılarında *mutulus* plakaları arasındaki *faskiaların* kaldırıldığını savunmaktadır⁶⁸. Ancak örneklerin çoğu, *dorik geison*larda, *geison soffiti* ve damlalıkla bağlantısı koparılmış *mutulus* plakalarının Roma Dönemi'nde de kullanılmaya devam ettiğini göstermektedir.

Figür 6: Labraunda Andron A

Figür 7: Aphrodisias Tiyatrosu

⁵⁵ Taşlıalan 1993, 114-115, 279, çiz. 31, lev. 117; Taşlıalan 1994, 250-251, çiz. 7; Drew-Bear 1995, 14; Mitchell – Waelkens 1998, 141-146, 167.

⁵⁶ Gider-Büyüközer 2013, 519, kat. 7.4, fig. 157a-b. Yapının tarihi için bk. La Rocca 2005, 406-407.

⁵⁷ Gider-Büyüközer 2013, 503-504, kat. 5a.7-8, fig. 139-140; 511-513, kat. 5b.8-9, fig. 149-150. Yapının tarihi için bk. Reynolds 1981, 317-319, no. 1, lev. 9a-h, 10a-e; Reynolds *et al.* 2007, no. 9.1, 9.25.

⁵⁸ Gider-Büyüközer 2013, 751, kat. 54.3, fig. 453a-b.

⁵⁹ Reynolds 1982, 161-162, lev. 2.25-26; Rumscheid 1994, 9, kat. 17.5, lev. 10.3; Gider-Büyüközer 2013, 494-495, kat. 4.5-6, fig. 128-129.

⁶⁰ Gider-Büyüközer 2013, 747, kat. 53.5, fig. 449a-b.

⁶¹ Gider-Büyüközer 2013, 673-674, kat. 40.4-5, fig. 353-354.

⁶² MS 1. yy'a tarihlendirilen yapı için bk. Varinlioğlu – Debord 2003, 88-89, fig. 4; Gider-Büyüközer 2013, 564-565, fig. 206.

⁶³ Wilberg 1923, 80-81, fig. 133, 136; Lang 1985, 176-180, lev. 20, fig. 1; Steskal 2010, lev. 231-232.

⁶⁴ Schazmann 1932, 14-21, lev. 8.1-4, 9; Rumscheid 1994, kat. 98.5, lev. 61.5.

⁶⁵ Gider-Büyüközer 2013, 722, kat. 49.2, fig. 418.

⁶⁶ Gider-Büyüközer 2013, 730-731, kat. 51a.3, fig. 426a-b. Yapı için bk. Mert 2008, 106-111, 150, fig. 17-22; Söğüt 2012, 399-402, fig. 4-6; Söğüt 2013, 48-49.

⁶⁷ Wulzinger 1941, 22-33, lev. 32b; Rumscheid 1994, kat. 66.5, lev. 49.1; Gider-Büyüközer 2013, 695, kat. 44a.2, fig. 389a-b.

⁶⁸ Berns 1999, 116.

Mutulus plakalarında görülen bir diğer uygulama, kenarlarının kalkık işlenmesidir. Bu tip *mutulus*lara sahip *dorik geison* blokları Kos, Hyllarima (fig. 8) ve Mylasa'dan (fig. 9) birer örnekle temsil edilmektedir. F. Rumscheid, bu tip *mutulus*ların İmparatorluk Dönemi yapılarında görüldüğünü aktarmaktadır⁶⁹. Kos'ta Dionysos Kutsal Alanı'nda tespit edilen *dorik geison* bloğu H. Lauter tarafından MÖ 2. yy'a⁷⁰, F. Rumscheid tarafında ise İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilmiştir⁷¹. *Geison* bloğunun stil özellikleri MS 2. yy'ın ilk yarısına işaret etmektedir. Nitekim bu alanda bulunan *geison*-sima bloklarının bir kısmının Kos Agorası'nın Hadrian Dönemi tamirat evresine ait olduğu tespit edilmiştir⁷². Hyllarima'da teras duvarında devşirme malzeme olarak kullanılmış olan *geison* bloğu Kos Agorası'nın *geison*-simalarıyla stil birliği içindedir. Bu nedenle Hyllarima örneği de MS 2. yy'ın ilk yarısına tarihlendirilmiştir. Milas merkezde Müze tarafından yapılan kurtarma kazısında bulunan *dorik geison* bloğu ise MS 1. yy içinde değerlendirilebilir⁷³.

Figür 8: Hyllarima

Figür 9: Milas merkez

Lagina Kuzey Stoa, Lagina Doğu Stoa ve Stratonikeia *Dorik* Yapı B'nin dış sıralı *dorik geison*larında, *mutulus* plakaları dipten uca doğru hafif verev kesilmiştir (fig. 10, lev. 7.4-5). Karia Bölgesi'nde sadece Lagina ve Stratonikeia'daki çağdaş yapılarda tespit edilen bu tip *mutulus*lar Augustus Dönemi'ne tarihlenen Pisidia Antiokheiası Augustus Kutsal Alan Portikosu'nun *dorik geison*larında da görülmektedir⁷⁴ (fig. 11, lev. 7.6). Sözü edilen bu örneklerin tamamının Augustus Dönemi'ne tarihlenmesi, uç kısma doğru verev kesilen *mutulus* plakalarının sadece bu dönemde çalışıldığını ortaya koymaktadır.

Guttaeda görülen bir diğer değişim, *mutulus* plakasının yüzeyine dağılımlarında tespit edilmiştir. Erken evrelerde özellikle üçlü dizimde *guttae* sıralarının arasındaki mesafe, *guttae*nin çapının yaklaşık 2 katı ya da 2 katından biraz fazladır⁷⁵. Bu oran MÖ 377-353 yıllarına tarihlenen Labraunda Andron B⁷⁶ ile MÖ 351-344 yıllarına tarihlenen Andron A'da⁷⁷ yaklaşık 1,5 katı olarak uygulanmıştır. MÖ 300 civarına tarihlenen Troia Athena Tapınağı'nda⁷⁸ *guttae* sıraları arasındaki mesafe *guttae* çapının 1,1 katı iken yine MÖ 300

⁶⁹ Rumscheid 1994, 314.

⁷⁰ Lauter 1986, 271, lev. 39b.

⁷¹ Rumscheid 1994, 314, kat. 100.1, lev. 62.1.

⁷² Rocco - Livadiotti 2011, 401, fig. 22b.

⁷³ Gider-Büyüközer 2013, 720-722, kat. 49.2, fig. 418.

⁷⁴ Taşlıalan 1993, 114-115, 279, çiz. 31, lev. 117; Taşlıalan 1994, 250-251, çiz. 7; Drew-Bear 1995, 14; Mitchell - Waelkens 1998, 141-146, 167.

⁷⁵ MÖ 5. yy yapılarında inşa edilen Olympia Zeus Tapınağı, Atina Propylaia, Parthenon ve Hephaisteion gibi yapılarda üçlü dizimde *guttae* sıraları arasındaki mesafe *guttae* çapının 2 katından fazladır.

⁷⁶ Hellström - Thieme 1981, 58-70, fig. 18; Gider-Büyüközer 2013, 632, kat. 33.4, fig. 289a-b.

⁷⁷ Hellström - Thieme 1981, 71-74, fig. 26; Gider-Büyüközer 2013, 636, kat. 34.3, fig. 294a-b.

⁷⁸ Goethert - Schleif 1962, 17, lev. 14c; Rumscheid 1994, 18-19, kat. 74.4, lev. 50.4.

civarına tarihlenen Lindos Athena Tapınağı'nda⁷⁹ *guttaenin* çapı ile aralarındaki mesafe neredeyse eşitlenmiştir. MÖ 299-270 yıllarına tarihlenen Samothrake Arsinoeionu'nda⁸⁰ *guttae* arasındaki mesafe *guttaenin* çapının 1,75 katı, MÖ 3. yy yapılarından Limyra Ptolemaionu⁸¹, Priene Tiyatrosu *proskenionu*⁸² ile Lindos Stoası'nda⁸³ 1,5 katı, Belevi Mausoleumu'nda⁸⁴ ise 1,3 katıdır. Knidos Dorik Stoa'da *guttae* arasındaki mesafe *guttaenin* çapına eşittir⁸⁵. Bu durum MÖ 3. yy'dan itibaren üçlü dizimde, *guttae* arasındaki mesafenin kapanmaya başladığını göstermektedir (lev. 1-4).

Figür 10: Stratonikeia Dorik Yapı B

Figür 11: Pisidia Antiokheiası Augustus KA Portikosu

MÖ 2. yy'a gelindiğinde *guttae* arasındaki mesafenin daralmaya devam ettiği ve MÖ 2. yy'ın 2. yarısından itibaren üçlü dizimde *guttae* sıraları arasındaki mesafenin *guttaenin* çapından daha az olduğu görülmektedir (lev. 5-6). MÖ 197-159 yıllarına tarihlenen Pergamon Athena Kutsal Alanı L Şekilli Stoa⁸⁶ (lev. 5.1) ile MÖ 159-138 yıllarına tarihlenen Atina Attalos Stoası'nda (lev. 6.4) *guttae* çapı ile arasındaki mesafe eşit iken MÖ 160 civarına tarihlenen Kos Asklepionu Tapınak A⁸⁷ (lev. 5.3) ile MÖ 159-138 yıllarına tarihlenen Pergamon Hera Basileia Tapınağı'nda⁸⁸ (lev. 6.3) *guttae* arasındaki mesafe daralarak, *guttae* çapının 0,8 katına düşmüştür. Stilistik açıdan MÖ 2. yy'ın ilk yarısına tarihlendirilen Pergamon Mermer Salon'un *geison*larında ise *guttae* arasındaki mesafe *guttae* çapının yarısıdır⁸⁹ (lev. 5.2).

MÖ 29/28 yıllarına tarihlenen Aphrodisias Tiyatrosu *proskenionu*nda *guttae* arasındaki mesafe, *guttae* çapının 0,8 katıdır (lev. 7.1). Augustus Dönemi'ne tarihlenen Lagina Kuzey Stoa (fig. 13, lev. 7.4), MS 20-60 yıllarına tarihlenen Aphrodisias *Sebasteionu* Güney Portiko (lev. 9.1), Ephesos Nero Stoası⁹⁰ (lev. 9.4) ve Ephesos Domitian Tapınak Terası'nın *geison*larında⁹¹ (lev. 9.5) *guttae* arasındaki mesafe, *guttae* çapının 0,7 katıdır.

⁷⁹ Dyggve 1960, 105-107, lev. IV.H, IV.J.

⁸⁰ McCredie *et al.* 1992, 70-73, lev. 52; Rumscheid 1994, 52-53, kat. 375.6, lev. 200.4-5.

⁸¹ Borchhardt – Stanzl 1990, 80, fig. 38; Borchhardt 1991, 309, fig. 7; Stanzl 1993, 184, lev. 45, fig. 10; Rumscheid 1994, 24, 92-98, kat. 130.3, lev. 76.4.

⁸² Wiegand – Schrader 1904, 235-257, fig. 242-243; von Gerkan 1921, lev. 6.3, 19-20, 21.1, 26.1; De Bernardi Ferrero 1970, 9-20, fig. 13; De Bernardi Ferrero 1974, 92, fig. 128; Rumscheid 1994, 45-46, kat. 31.5, lev. 169.1-2.

⁸³ Dyggve 1960, 229-232, fig. VI.F, VI.G, 1-3.

⁸⁴ Praschniker – Theuer 1979, 17, fig. 14.2.

⁸⁵ Gider-Büyükközer 2013, 610-611, kat. 30.7-8, fig. 262-263. Yapı için bk. Love 1970, 149, dn. 2; Love 1972, 64, dn. 7; Coulton 1976, 245-246; Love 1978, 1116-1117.

⁸⁶ Bohn 1885, 28-49, lev. 22; Rumscheid 1994, 35, kat. 188.5, lev. 113.6.

⁸⁷ Schazmann 1932, 11-12, lev. 4.5, 5.8, 26.20-22.

⁸⁸ Schazmann 1923, 104-110, lev. 34.7; Rumscheid 1994, 36, kat. 207.4, lev. 120.1-2, 6-7.

⁸⁹ Filgis – Radt 1986, 49-51, lev. 38.1, 69a-c; Rumscheid 1994, 112-118, kat. 244.10, lev. 137.3, 5, 138.1.

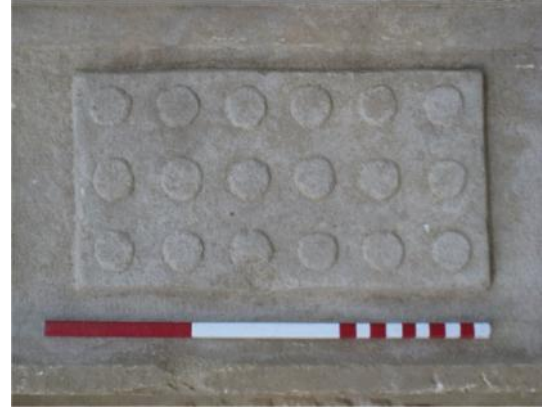
⁹⁰ Wilberg 1923, 80-81, fig. 133, 136; Lang 1985, 176-180, lev. 20, fig. 1; Steskal 2010, lev. 231-232.

⁹¹ Steskal 2010, lev. 235.2.

Aphrodisias *Sebasteionu* Kuzey Portiko'ya ait *geison* bloklarının bir kısmında *guttae* çapı ile arasındaki mesafe eşit iken bir kısmında 0,7 oranındadır (fig. 17, lev. 8.5). Pisidia Antiokheiası Augustus Kutsal Alan Portikosu'nun *geison*larında ise 0,5-0,7 arasında değişen değerler elde edilmiştir (fig. 11, lev. 7.6). Bu örnekler sık dizime sahip *guttae*nin Geç Hellenistik Dönem'de çalışılmaya başlandığını ve Roma Dönemi'nde yaygınlaştığını göstermektedir⁹².

Figür 12: Belevi Mausoleumu

Figür 13: Lagina Kuzey Stoa

Sık dizime sahip *guttae*nin kullanılmaya başlanmasıyla birlikte erken evrelerde özellikle *geison soffiti* ile *guttae* arasında bırakılan mesafe kapanmaya başlamış ve *guttae* kenara çekilmiştir. MÖ 4. yy yapılarında *geison soffiti* ile *guttae* arasındaki mesafe korunmuş iken (fig. 14) MÖ 300 civarına tarihlenen Lindos Athena Tapınağı ve Kutsal Alan *Propylonu*'nun *geison*larında⁹³ *guttae geison soffiti*ne yaklaşmıştır (lev. 2.2-3). Bu uygulama MÖ 299-270 yıllarına tarihlenen Samothrake *Arsinoeionu*⁹⁴ (lev. 2.4), MÖ 3. yy'nin ilk yarısına tarihlenen Belevi Mausoleumu'nun *dorik geison*ları⁹⁵ (fig. 12, lev. 3.1), MÖ 3. yy'nin son çeyreğine tarihlenen Limyra *Ptolemaionu* (lev. 4.1) ile MÖ 3. yy sonuna tarihlenen Lindos *Stoası*'nda da görülmektedir (lev. 4.4). Buna karşın, MÖ 3. yy'nin ilk yarısına tarihlenen Knidos *Dorik Stoa* (lev. 2.5), MÖ 3. yy ortasına tarihlenen Kamiros *Dorik Stoa* (lev. 3.2), MÖ 221-200 yıllarına tarihlenen Delos *Philippos Stoa*sı (lev. 3.3), MÖ 3. yy'nin 2. yarısına tarihlenen Priene *Asklepios Kutsal Alan Stoa*sı⁹⁶ ile Priene *Tiyatrosu proskenionunun*⁹⁷ *dorik geison*larında (lev. 4.2) *geison soffiti* ile *guttae* arasındaki mesafe azalmış olsa da, kısmen korunmuştur. Bu da Anadolu ve yakın çevresindeki MÖ 3. yy yapılarında kenara çekilmiş *guttae* ile eski gelenekte işlenen *guttae*nin birarada kullanıldığını göstermektedir. Tamamen geriye çekilmiş *guttae* daha çok MÖ 2. yy'da yaygındır. Bu örneklerde *guttae*, *mutulus* plakasının dört tarafında da kenara yaslandırılmıştır⁹⁸ (lev. 5-6). Erken İmparatorluk Dönemi'ne gelindiğinde birkaç istisna dışında kenara çekilmiş *guttae*nin kullanımı devam etmiştir⁹⁹ (lev. 7-9). Bu dönemde kenardaki *guttae*nin bir kısmı tam yuvarlak değil, $\frac{3}{4}$ oranında işlenmiştir. $\frac{3}{4}$ oranında işlenmiş *guttae* Aphrodisias *Tiyatrosu proskenionuna* ait

⁹² Augustus Dönemi'ne tarihlenen Ephesos *Prytaneionu*'nda uygulanan 2 katı oran klasik etkinin yansıması olmalıdır. Bk. Steskal 2010, 193-194, lev. 60.

⁹³ Dyggve 1960, 105-107, lev. IV.H, IV.J (tapınak); 162-165, lev. V.F, V.G, V.H (propylon).

⁹⁴ McCredie *et al.* 1992, 70-73, lev. 52; Rumscheid 1994, 52-53, kat. 375.6, lev. 200.4-5.

⁹⁵ Praschniker - Theuer 1979, 17, fig. 14-16a; Rumscheid 1994, 9, kat. 28.4, lev. 12.2; Strocka 2005, 346.

⁹⁶ Wiegand - Schrader 1904, 136-139, fig. 107-108; Kienlin 2000, 80-81, fig. 2; Kienlin 2004, 86-89, 268, lev. 237-238.

⁹⁷ Wiegand - Schrader 1904, 235-257, fig. 242-243; von Gerkan 1921, lev. 6.3, 19-20, 21.1, 26.1; De Bernardi Ferrero 1970, 9-20, fig. 13; Rumscheid 1994, 45-46, kat. 31.5, lev. 169.1-2.

⁹⁸ Atina *Attalos Stoa*sı'nda *geison soffiti* ile *guttae* arasında mesafe vardır. Bk. lev. 6.4.

⁹⁹ MÖ 29/28 yıllarına tarihlenen Aphrodisias *Tiyatrosu proskenionunun geison* bloklarının bir kısmında (Reynolds 1982, 161-162, lev. 2.25-26; Rumscheid 1994, 9, kat. 17.5, lev. 10.3; Gider-Büyüközer 2013, 494, kat. 4.5, fig. 128a-b) ve Augustus Dönemi'ne tarihlenen Ephesos *Prytaneionu*'nun *dorik geison*larında *geison soffiti* ile *guttae* arasında mesafe vardır (Steskal 2010, 49-50, 179-182, lev. 60).

geison bloklarının bir kısmında, Halikarnassos Tiyatrosu *proskenionunun* Roma Dönemi tamirat evresine ait *geisonlar* (lev. 8.3) ile *scaenae fronsuna* ait *geisonlarda*¹⁰⁰ (lev. 8.4) tespit edilmiştir. Stratonikeia Dorik Yapı A'nın *geisonlarında* ise sadece köşelerdeki *guttae* $\frac{3}{4}$ ölçüsünde işlenmiştir (fig. 15, lev. 8.1).

Figür 14: Miletos Liman Stoası

Figür 15: Stratonikeia Dorik Yapı A

Erken İmparatorluk Dönemi yapılarında dört tarafta da kenara yaslandırılmış *guttaeya* sahip *mutulus* plakalarının yanı sıra bunun tam tersi uygulama olan dört tarafta da mesafe bırakılarak, içe çekilmiş *guttaeya* sahip *mutulus* plakalarının varlığı da tespit edilmiştir. Augustus Dönemi'ne tarihlenen Pisidia Antiokheiası Augustus Kutsal Alan Portikosu'nun *geisonlarında* *guttae* içe çekilmiştir (fig. 11, lev. 7.6). Yine Augustus Dönemi yapılarından olan Lagina Kuzey Stoa'ya ait *dorik geison* bloklarının bir kısmında *guttae mutulus* plakasının dört tarafında da içe doğru çekilmiş (fig. 2) fakat bir kısmında *guttae* dört tarafta da kenara yaslandırılmıştır (fig. 13, lev. 7.4). Benzer uygulama Lagina Doğu Stoa ile Stratonikeia Dorik Yapı B'de de görülmektedir (fig. 10, lev. 7.5). Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Menderes Magnesiası Artemis Kutsal Alanı Kuzey Stoa¹⁰¹ ile Hyllarima Dorik Portiko'nun¹⁰² *geisonlarında* da *guttae* içe çekilmiştir. Bu nedenle *guttaenin* içe çekilmesinin klasistik etkiyle yeniden ortaya çıktığı fakat Klasik Dönem yapılarında sadece *geison soffiti* ile *guttae* arasında bırakılan açıklığın bu dönemde *mutulus* plakalarının dört tarafına da uygulandığı söylenebilir.

Dorik geisonların bir kısmında *guttaenin* yüzeyinde farklı uygulamalar tespit edilmiştir. MÖ 3. yy yapılarından Belevi Mausoleumu (fig. 12) ile Samos Kastro Tigani Hellenistik Villa'nın kuzey peristiline ait *dorik geisonlarda*¹⁰³ pergel deliği görülebilmektedir. Aphrodisias Tiyatrosu *proskenionu* *dorik geison* bloklarının bir kısmı (lev. 7.1) ile Stratonikeia Dorik Yapı B'nin dış sıralı *dorik geisonunda* (lev. 7.5), *guttaenin* her birinin ortasında + şeklinde kazıma çizgiler vardır. Bu tip *guttaeya* sahip *dorik geison* Lagina Hekate Kutsal Alanı'nın kuzeydoğu köşesinde yapılan kazı çalışmalarında da bulunmuştur. *Guttaenin* yüzeyinde bulunan + şeklindeki bu kazıma çizgiler mimari izlerdir. *Guttaenin* açılacağı bölümün yüzeyi önce yatay ve dikey çizgilerle bölünmüş, bu çizgilerin kesiştiği noktalara pergel yerleştirilerek *guttaenin* çapı belirlenmiş ve etrafı oyulmuştur. *Dorik geisonların* tamamında *guttae* bu şekilde işlenir. Fakat blokların büyük bir kısmında *guttaenin* yüzeyi perdahlanarak bu izler silinmiştir. Bir kısmında ise bu çizgiler kazıma olarak değil de kalemle çizilmiş olmalıdır. Kos Asklepionu Tapınak A'nın *geison* bloklarında *guttaenin* merkezinde pergel deliği çok net görülmekte iken, kazıma çizgiler yoktur (lev. 5.3). Bu da *guttaenin* merkezini belirleyen çizgilerin kalemle ya da boyayla çizildiğinin ve sonrasında

¹⁰⁰ Gider-Büyüközer 2013, 549, kat. 14a.3, fig. 190a-b; 551, kat. 14b.3, fig. 193a-b.

¹⁰¹ Humann 1904, 100, fig. 102. Tarihi için bk. Humann 1904, 100-102; Pülz 1989, 41, dn. 245; Rumscheid 1994, 84, dn. 126, 314.

¹⁰² Varinlioğlu - Debord 2003, 88-89, fig. 4; Gider-Büyüközer 2013, 564-565, fig. 206.

¹⁰³ Tölle-Kastenbein 1974, 35-42, fig. 62-64, Z 38-47; Rumscheid 1994, kat. 80.10, lev. 54.2.

silindiğinin kanıtıdır. Marmaris'in yaklaşık 25 km güneybatısındaki Bayır Köyü'nün meydanında yer alan, aynı yapıya ait iki *geison* bloğunda, *guttaenun* merkezi genişçe ve derince oyulmuştur (lev. 4.5)¹⁰⁴. Benzer uygulama Bargylia Agorası'nın *geison*larında da görülmektedir (lev. 9.2).

Dorik geisonlar üzerine yapılan çalışmalar, *viae* genişliğinde değişimler olduğunu ortaya koymuştur (tab. 1). Bu bağlamda yapılan oranlamalarda, MÖ 4. yy yapılarında *mutulus* genişliğinin yaklaşık 1:4 oranında çalışılan *viae*nin, dönem ilerledikçe genişliklerinin de azaldığı sonucuna varılmıştır (fig. 16-17). MÖ 4. yy'a ait *dorik geison*larda genellikle 1:0,26 oranı (lev. 1-2), MÖ 3. yy yapılarında ise 1:0,26 ile 1:0,23 arasında değişen oranlar tespit edilmiştir (lev. 2-4). MÖ. 2. yy'da uygulanan 1:0,23-1:0,21 oranları, *viae* genişliği *mutulus* genişliğinin yaklaşık 1:5 oranında belirlendiğini göstermektedir (lev. 5-6).

Figür 16: Labraunda Andron B

Figür 17: Aphrodisias Sebasteionu Kuzey Portiko

Augustus Dönemi ile birlikte, *viae* genişliklerindeki daralma artarak devam etmiştir. MÖ 29/28 yıllarına tarihlenen Aphrodisias Tiyatrosu *proskenionu*'nda uygulanan 1:0,23 oranı, Augustus Dönemi'ne tarihlenen Ephesos *Prytaneionu*'nda tespit edilen 1:0,26 oranı ile Stratonikeia Tiyatrosu *proskenionunun* Augustus Dönemi'ndeki tamirat evresine ait *geison-sima* bloğunda uygulanan 1:0,22 oranı eski geleneğin devam ettirildiğini gösterse de, bu döneme ait diğer yapılarda tespit edilen oranlar 1:0,18 ile 1:0,15 arasında değişmektedir (tab. 1). MS 20-60 yıllarına tarihlenen Aphrodisias *Sebasteionu* Kuzey ve Güney Portiko'da oranların 1:0,13'e kadar düştüğü görülmektedir. Ephesos Nero Stoası'nda uygulanan 1:0,12 oranı ile Ephesos Domitian Tapınak Terası'nda uygulanan 1:0,10 oranı, MS 1. yy'ın sonlarına doğru *viae* genişliğinin *mutulus* genişliğinin yaklaşık 1:10 oranına ulaştığını göstermektedir. Tüm bu veriler erken evrelerde geniş olan *viae*nin dönem ilerledikçe istikrarlı bir şekilde daraldığını ortaya koymaktadır¹⁰⁵.

Değerlendirme ve Sonuç

MÖ 4. yy yapılarındaki *dorik geison*larda, *mutulus* plakaları ile *guttae* yüksek çalışılmıştır. *Geison soffiti* ile damlalık arasındaki alana yerleştirilen *mutulus* plakaları, sözü edilen bu iki bölümle de bağlantılıdır. *Geison soffiti* ile *guttae* arasındaki mesafe korunmuştur. Bu yüzyılda *mutulus* plakalarının eğim derecesi 8° ile 10° arasında değişmektedir. *Viae* genişliği ise *mutulus* genişliğinin yaklaşık 1:4 oranında çalışılmıştır (lev. 1-2).

*Dorik geison*larda, MÖ 3. yy'ın ilk yarısına tarihlenen yapıların bir kısmında *mutulus* plakaları eski gelenekte olduğu gibi yüksek çalışılmıştır. Buna karşın, ilk kez bu evreye

¹⁰⁴ Bozburun Yarımadası'nda bulunan Bayır Köyü'nün 2 km kuzeydoğusundaki Yoncağız tepesi üzerinde ve çevresinde bulunan kalıntılar antik Syrna yerleşimi olarak lokalize edilmiştir (Fraser - Bean 1954, no. 16). *Dorik geison* blokları, Syrna antik kentinde dor düzeninde inşa edilen bir yapının varlığını belgelemesi açısından önemlidir. *Geison* bloklarının stil özellikleri MÖ 3. yy sonları-2. yy başlarına işaret etmektedir.

¹⁰⁵ *Viae* genişliğinin *mutulus* genişliğine oranı için bk. Gider-Büyüközer 2013, 389-391, tab. 49.

tarihlenen birkaç yapıda *mutulus* plakalarının yüksekliklerini yitirmeye başladığı da görülmektedir (lev. 2-4). Benzer durum *guttae* için de söylenebilir. MÖ 3. yy'ın ilk yarısından itibaren *guttae*nin yüksekliği azalmaya başlamıştır. *Geison soffiti* ile damlalık arasındaki alana yerleştirilen *mutulus* plakalarının, sözü edilen bu iki bölümle de bağlantısı devam etmektedir. MÖ 3. yy'da *guttae*nin *mutulus* yüzeyine dağılımında değişimler yaşanmıştır. İlk kez bu yüzyılda, üçlü dizimde, *guttae* sıralarının arasındaki mesafe *guttae* çapına eşitlenmiştir. Bu döneme ait yapıların bir kısmında eski gelenekte olduğu gibi *guttae* arasındaki mesafenin *guttae* çapının yaklaşık 2 katı olarak belirlendiği de görülmektedir. Bu durum MÖ 3. yy'da eski gelenek ile yeni modanın birarada kullanıldığını göstermektedir. Mevcut yapılar, bu yüzyılda *mutulus*ların eğim derecesinin genellikle 10°-15,5° arasında değiştiğini göstermektedir. *Viae* genişliği ile *mutulus* genişliği arasında ise 1:0,26 ile 1:0,23 arasında değişen oranlar tespit edilmiştir.

MÖ 2. yy, *dorik geison*larda dejenerasyonun yaşandığı dönemdir. Bu yüzyılda *mutulus* plakaları çoğunlukla ince plaka şeklinde işlenmiş, *guttae* da oldukça körelmiştir (lev. 5-6). Zaman zaman kısmen belirgin çalışılmış *mutulus* plakalarına rastlansa da, bu yüzyılda yüksek çalışılan *guttae* yoktur. *Guttae*nin *mutulus* plakasının yüzeyindeki dağılımlarında, MÖ 4. ve 3. yy'dan farklı olarak bu yüzyılda, *guttae* dört tarafta da kenara yaslandırılmıştır. Bu evrede ilk kez *mutulus* plakalarının eğim derecesi oldukça azalmış ve hatta eğimsiz de işlenebildikleri tespit edilmiştir. Erken evrelerden itibaren *geison soffiti* ile damlalık arasındaki alana yerleştirilen *mutulus* plakaları, sözü edilen bu iki bölümle de bağlantılıdır. MÖ 2. yy'ın ilk yarısında *mutulus* plakalarının *geison soffiti* ve damlalık ile bağlantısı kesilmiş, böylece *geison soffiti*yle *mutulus* plakası arasında ve *mutulus* plakasıyla damlalık arasında ince bir *faskia* oluşmuştur. *Viae* genişliği *mutulus* genişliğinin yaklaşık 1:5 oranında belirlenmiştir.

MÖ 1. yy'da Anadolu'da yaşanan siyasi karışıklıklar ekonomiye de yansımış, bu nedenle yeni mimari projeler başlayamamış, var olan pek çok mimari proje de kesintiye uğramıştır. Bu nedenle MÖ 1. yy'a tarihlenen yapıların sayısı yok denecek kadar azdır. Anadolu'daki antik kentlerde ancak MÖ 1. yy'ın son 30 yılından itibaren yoğun imar faaliyetleri başlamıştır.

Augustus Dönemi'nde inşa edilen *dorik* yapılarda, *geison*ların alt yüzeyine işlenen *mutulus* plakaları ile *guttae*da dönemsel stil özelliklerini belirlemek mümkündür. *Geison soffiti* ve damlalık kısmı ile bağlantısı koparılan, böylece *geison*un alt yüzeyine asılı duran birer süs ögesine dönüşmüş *mutulus* plakaları bu evrede yaygınlaşmıştır. Erken evrelerden itibaren *dorik mutulus*larda uygulanan eğim bu evrede ya hiç uygulanmamış ya da eğim derecesi düşürülmüş *mutulus*lar tercih edilmiştir. Ayrıca bu dönemde inşa edilen birkaç yapıda *mutulus* plakaları dipten uca doğru hafif verev kesilmiştir. Bu nedenle, kenarları hafif verev kesilen *mutulus* plakalarının Augustus Dönemi'nde çalışılan bir stil olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. *Guttae* silindirik biçimli işlenmiş olup, oldukça izoledir. MÖ 2. yy yapılarında dört tarafta da kenara yaslandırılan *guttae*, bu evrede inşa edilen bazı yapılarda içe doğru çekilmiş, böylece *mutulus* plakalarının her bir kenarında boşluklar oluşmuştur. *Mutulus* plakaları arasındaki *viae* da daralmıştır (lev. 7).

MS 1. yy yapılarında, *mutulus* plakaları ile *guttae*ya sahip kanonik *dor geison*larının kullanımı devam etmiştir¹⁰⁶. Bunların çoğunluğunda *mutulus* plakaları oldukça ince işlenmiş,

¹⁰⁶ MS 1. yy yapılarından Aphrodisias Sebasteionu, Stratonikeia Dorik Yapı A, Hyllarima Dorik Portiko, Knidos Dorik Agora, Sidyma Dorik Stoa, Bargylia Agorası, Blaundos Tapınak 2'nin portikosu, Ephesos Nero Stoası, Aizanoi Tiyatrosu, Ephesos Domitian Tapınak Terası, Oinoanda Mk 2 yapısı, Balboursa Dorik Yapı ile İsmaili (Asar) Dor Tapınağı'nda kanonik *dor geison*ları uygulanmıştır. Ayrıca bu tip *geison* Kos Asklepieionu Üst Teras Stoası'nın tamirat evresinde de kullanılmıştır. C. Berns, Roma Dönemi yapılarında çoğu zaman *mutulus-guttae*dan yoksun *geison*ların tercih edildiğini savunmaktadır (Berns 1999, 116). Fakat mevcut örnekler MS 1. yy yapılarında

bu nedenle *viae* ince bir çizgisel hatta dönüşmüştür (lev. 8-9). *Geison soffiti* ve damlalık kısmıyla bağlantısı koparılan, bağımsız *mutulus* plakaları bu yüzyılda oldukça yaygındır. Silindirik biçimli *guttae* oldukça izoledir. MS 1. yy'a tarihlenen bazı yapılarda, *metopların* daralmasına paralel olarak, *metoplar* üzerine gelen *mutulus* plakalarının genişliğinin azaltıldığı görülmektedir. Dar olan *mutuluslara* 3x5 *guttae* işlenebildiği gibi, bunlarda çapları küçültülmüş 3x6 *guttae* da bulunabilmektedir. Bu dönemde de eğim derecesi oldukça düşük *mutulus* plakaları uygulanmıştır. *Viae* genişliği ile *mutulus* genişliği arasındaki oran Augustus Dönemi yapılarında 1:0,18 ile 1:0,16 arasında değişen değerlere sahip iken, MS 1. yy'ın sonlarına doğru 1:0,10 oranına kadar düşmüştür.

MS 2. yy yapılarında, *mutulus* plakaları ile *guttaeya* sahip kanonik *dor geisonların* kullanımı oldukça azalmıştır. Bu yüzyılda sadece Kos Agorası'nın tamirat evresine ait *geisonlar mutulus-guttaeya* sahiptir¹⁰⁷. *Mutulus* plakaları ile *guttaenun* oldukça izole verildiği bu bloklarda, *metoplar* üzerine gelen *mutulus* plakaları daha dar işlenmiştir.

Sonuç olarak; *dorik* bir *geisonun* karakteristiği olan *mutulus-guttae* MÖ 6. yy başından itibaren *dorik* yapılardaki yerini almış ancak MÖ 530 civarında tam formunu yakalayarak 3x6 *guttae* sayısına ulaşmıştır. Klasik Dönem'de birkaç istisna dışında *mutulus-guttaenun* biçimi nettir. Geç Klasik-Erken Hellenistik Dönem'den itibaren *mutulus-guttaenun* düzenlenişinde değişim yaşanmaya başlandığı ve bu değişimin Geç Hellenistik Dönem'de eğim derecesi düşürülmüş, ince *mutulus* plakaları, izole işlenmiş, sık dizime sahip *guttae* ve ince çizgisel bir hatla belirlenen *viae* şeklinde yapılardaki yerini aldığı görülmektedir. Bu stil özellikleri Roma Dönemi stiline oluşmasına büyük oranda katkı sağlamıştır.

dorik geisonlar ile *ionik geisonların* aynı oranda çalışıldığını göstermektedir. Detaylı bilgi için bk. Gider-Büyüközer 2013, 309-330.

¹⁰⁷ Rocco - Livadiotti 2011, 401, fig. 22b.

Bibliyografya

Antik Kaynaklar

- Vitr. (=Vitruvius, *De Architectura*)
Kullanılan Çeviri: Vitruvius, *Mimarlık Üzerine On Kitap*, (Çev. S. Güven), 1998.

Modern Kaynaklar

- Bankel 2004 H. Bankel, "Knidos. Das Triopion. Zur Topographie des Stammesheiligtums der dorischen Hexapolis", Eds. E.-L. Schwandner – K. Rheidt. *Macht der Architectur - Architectur der Macht*, 2004, 100-113.
- Barletta 2001 B. A. Barletta, *The Origins of the Greek Architectural Orders*, Cambridge, 2001.
- Barletta 2016 B. A. Barletta, "Monumentality and Foreign Influence in Early Greek Temples", Ed. M. M. Miles. *A Companion to Greek Architecture*, Oxford, 2016, 31-45.
- Benndorf – Niemann 1884 O. Benndorf – G. Niemann, *Reisen in Lykien und Karien I*, Wien, 1884.
- Berns 1999 C. Berns, "Der Hellenistische Grabturm von Olba", *Olba* II.1, 1999, 111-129.
- Berns 2003 C. Berns, *Untersuchungen zu den Grabbauten der frühen Kaiserzeit in Kleinasien*, Asia Minor Studien 51, 2003.
- Bohn 1885 R. Bohn, *Das Heiligtum der Athena Polias Nikephoros*, AvP II, Berlin, 1885.
- Bohn 1896 R. Bohn, *Die Theater-Terrasse*, AvP IV, Berlin, 1896.
- Borchhardt – Stanzl 1990 J. Borchhardt – G. Stanzl, "Ein hellenistischer Bau des Herrscher-Kultes: Das Ptolemaion in Limyra", *Götter, Heroen, Herrscher in Lykien*, Wien, 1990, 79-84.
- Borchhardt 1991 J. Borchhardt, "Ein Ptolemaion in Limyra", *Revue archéologique, Bulletin de la SFAC*, 1991, 309-322.
- Bruns-Özgan 2002 C. Bruns-Özgan, *Knidos Antik Kent Rehberi*, Konya, 2002.
- Clarke et al. 1902 J. T. Clarke – F. H. Bacon – R. Koldewey, *Investigations at Assos*, Boston, 1902.
- Conze – Schazmann 1911 A. Conze – P. Schazmann, *Mamurt-Kaleh: Ein Tempel der Göttermutter unweit Pergamon*, Berlin, 1911.
- Coulton 1976 J. J. Coulton, *The Architectural Development of the Greek Stoa*, Oxford, 1976.
- Coulton 1977 J. J. Coulton, *Greek Architects at Work: Problems of Structure and Design*, London, 1977.
- Coulton 1982 J. J. Coulton, "Oinoanda: The Doric Building (Mk2)", *AnatSt* 32, 1982, 45-59.

- De Bernardi Ferrero 1970 D. De Bernardi Ferrero, *Teatri classici in Asia Minore III*, Roma, 1970.
- De Bernardi Ferrero 1974 D. De Bernardi Ferrero, *Teatri classici in Asia Minore IV*, Roma, 1974.
- Deubner 1990 O. Deubner, "Eine pergamenische Architekturordnung?", Eds. B. Otto - F. Ehrh. *Echo. Beiträge zur Archäologie des mediterranen und alpinen Raumes*, Innsbruck, 1990, 89-97.
- Dinsmoor 1933 W. B. Dinsmoor, "The Tempel of Apollo at Bassae", *MMS* 4.2, 1933, 204-227.
- Dinsmoor 1950 W. B. Dinsmoor, *The Architecture of Ancient Greece*, London, 1950.
- Drew - Bear 1995 Th. Drew-Bear, "Pisidia Antiocheia'sının Parlak Dönemlerini Yansıtan Yazıtlar", 12. *AST*, 1995, 13-17.
- Durm 1910 J. Durm, *Die Baukunst der Griechen*, Leipzig, 1910.
- Dyer 1906 L. Dyer, "Details of the Olympian Treasuries", *JHS* 26, 1906, 46-83.
- Dyggve 1960 E. Dyggve, *Le Sanctuaire d'Athana Lindia et l'architecture Lindienne, Lindos III.1. Fouilles de l'Acropole 1902-1914 et 1952*, Berlin, 1960.
- Filges 2006 A. Filges, Blaundos. Berichte zur Erforschung einer Kleinstadt im lydisch-phrygischen Grenzgebiet, *IstForsch* 48, 2006.
- Filgis - Radt 1986 M. N. Filgis - W. Radt, *Die Stadtgrabung I: Das Heroon*, AvP XV.1, Berlin, 1986.
- Fraser - Bean 1954 P. M. Fraser - G. E. Bean, *The Rhodian Peraea and Islands*, Oxford, 1954.
- Gàbrici 1935 E. Gàbrici, "Per la storia dell'architettura dorica in Sicilia", *MonAnt* 35, 1935, 137-250.
- Gider 2012 Z. Gider, "Lagina Kuzey Stoanın Ön Cephe Düzenlemesi", Ed. B. Söğüt. *Stratonikeia'dan Lagina'ya*, A. A. *Tırpan'a Armağan*, İstanbul, 2012, 263-280.
- Gider-Büyüközer 2013 Z. Gider-Büyüközer, *Karia Bölgesi Dor Mimarisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2013.
- Goethert - Schleif 1962 F. W. Goethert - H. Schleif, *Der Athenatempel von Ilion*, *Denkmäler Antiker Architektur* 10, 1962.
- Hellström - Thieme 1981 P. Hellström - T. Thieme, "The Androns at Labraunda. A Preliminary Account of their Architecture", *MedmusB* 16, 1981, 58-74.
- Hoffelner 1999 K. Hoffelner, *Das Apollon-Heiligtum. Tempel, Altäre, Temenosmauer, Thearion (Alt Ägina I,3)*, Mainz am Rhein, 1999.

- Hornbostel-Hüttner 1979 G. Hornbostel-Hüttner, *Studien zur römischen Nischenarchitektur*, Leiden, 1979.
- Howe 1985 T. N. Howe, *The Invention of the Doric Order*, PhD. Diss., Harvard University, London, 1985.
- Humann 1904 C. Humann, Eds. J. Kohte – C. Watzinger. *Magnesia am Maeander. Bericht über die Ergebnisse der Ausgrabungen der Jahre 1891-1893*, Berlin, 1904.
- Ismaelli 2009 T. Ismaelli, *Hierapolis di Frigia III: Architettura Dorica a Hierapolis di Frigia*, İstanbul, 2009.
- Jacopi 1932 G. Jacopi, "Il tempio e il teatro di Apollo Eretimio", *CIRh* II, 1932, 77-116.
- Jacopi 1932/33 G. Jacopi, *Esplorazione Archeologica di Camiro II, Necropoli, Acropoli*, *CIRh* VI-VII, 1932/33.
- Kader 1995 I. Kader, "Heroa und Memorialbauten", Eds. M. Wörrle – P. Zanker. *Stadtbild und Bürgerbild im Hellenismus*, München, 1995, 199-229.
- Kalinka 1920 E. Kalinka, *Tituli Lyciae linguis Graeca et Latina conscripti 1: Pars Lyciae occidentalis cum Xantho oppido, Tituli Asiae Minoris II*, Vienna, 1920.
- Kawerau – Wiegand 1930 K. Kawerau – Th. Wiegand, *Die Paläste der Hochburg*, AvP V.1, Berlin, 1930.
- Klein 1991 N. L. Klein, *The Origins of the Doric Order on the Mainland of Greece: Form and Function of the Geison in the Archaic Period*, PhD. Diss., Bryn Mawr College, Philadelphia, 1991.
- Klein 1998 N. L. Klein, "Evidence for West Greek Influence on Mainland Greek Roof Construction and the Creation of the Truss in the Archaic Period", *Hesperia* 67.4, 1998, 335-374.
- Koldewey – Puchstein 1899 R. Koldewey – O. Puchstein, *Die Griechischen Tempel in Unteritalien und Sicilien*, Berlin, 1899.
- Lang 1985 G. J. Lang, "Zur oberen Osthalle der Agora, der „Neronischen Halle“ in Ephesos", Eds. M. Kandler – S. Karwiese – R. Pillinger. *Lebendige Altertumswissenschaft: Festgabe zur Vollendung des 70. Lebensjahres von Hermann Vetters*, Vienna, 1985, 176-180.
- La Rocca 2005 E. La Rocca, "Survey archeologica nell'area del golfo di Mandalya (Turchia)", *PP* 60, 2005, 392-418.
- Lauter 1986 H. Lauter, *Die Architektur des Hellenismus*, Darmstadt, 1986.
- Love 1970 I. C. Love, "A Preliminary Report of the Excavations at Knidos, 1969", *AJA* 74.2, 1970, 149-155.
- Love 1972 I. C. Love, "A Preliminary Report of the Excavations at

- Knidos, 1970", *AJA* 76.1, 1972, 61-76.
- Love 1978 I. C. Love, "A Brief Summary of Excavations at Knidos 1967-1973", *The Proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology, Vol. II*, Ankara, 1978, 1111-1133.
- Mansel 1970 A. M. Mansel, "1970 Yılı Perge Kazısına Dair Ön Rapor", *TürkArkDerg* 19-1, 1970, 169-184.
- Mansel 1975 A. M. Mansel, "Bericht über Ausgrabungen und Untersuchungen in Pamphylien in den Jahren 1957-1972", *AA*, 1975, 49-96.
- Martini 1984 W. Martini, *Das Gymnasium von Samos*, Samos XVI, 1984.
- McCredie *et al.* 1992 J. R. McCredie – G. Roux – S. M. Shaw – J. Kurtich, *The Rotunda of Arsinoe*, Samothrace 7, Princeton, 1992.
- Mert 2008 İ. H. Mert, *Untersuchungen zur hellenistischen und kaiserzeitlichen Bauornamentik von Stratonikeia*, *IstForsch* 50, 2008.
- Mertens 1993 D. Mertens, *Der alte Heratempel in Paestum und die archaische Baukunst in Unteritalien*, Mainz am Rhein, 1993.
- Mertens 1996 D. Mertens, "Die Entstehung des Steintempels in Sizilien", Ed. E.-L. Schwandner. *Säule und Gebälk. Zu Struktur und Wandlungsprozeß griechisch-römischer Architektur*, Bauforschungskolloquium in Berlin vom 16. bis 18. Juni 1994, 1996, 25-38.
- Mitchell – Waelkens 1998 S. Mitchell – M. Waelkens, *Pisidian Antioch: The Site and its Monuments*, London, 1998.
- Moretti 2012a J.-C. Moretti, "Claros, le temple d'Apollon: travaux réalisés en 2011", *Anatolia Antiqua* XX, Paris, 2012, 205-213.
- Moretti 2012b J.-C. Moretti, "Le temple de l'oracle d'Apollon a Claros" Ed. O. Henry, *Archéologies et espaces parcourus. Premières Rencontres d'Archéologie de l'IFEA İstanbul* (11-13 Novembre 2010), İstanbul, 2012, 111-128.
- Pedersen 2004 P. Pedersen, "Halikarnassos and the Ptolemies II. The Architecture of Hellenistic Halikarnassos", Eds. S. Isager – P. Pedersen. *Halicarnassian Studies IV: The Salmakis Inscription and Hellenistic Halikarnassos* Odense, 2004, 145-164.
- Praschniker – Theuer 1979 C. Praschniker – M. Theuer, *Das Mausoleum von Belevi*, Ephesos VI, Wien, 1979.
- Pülz 1989 S. Pülz, *Untersuchungen zur kaiserzeitlichen Bauornamentik von Didyma*, *IstMitt-BH* 35, 1989.
- Reynolds 1981 J. M. Reynolds, "New Evidence for the Imperial Cult in Julio-Claudian Aphrodisias", *ZPE* 43, 1981, 317-327.

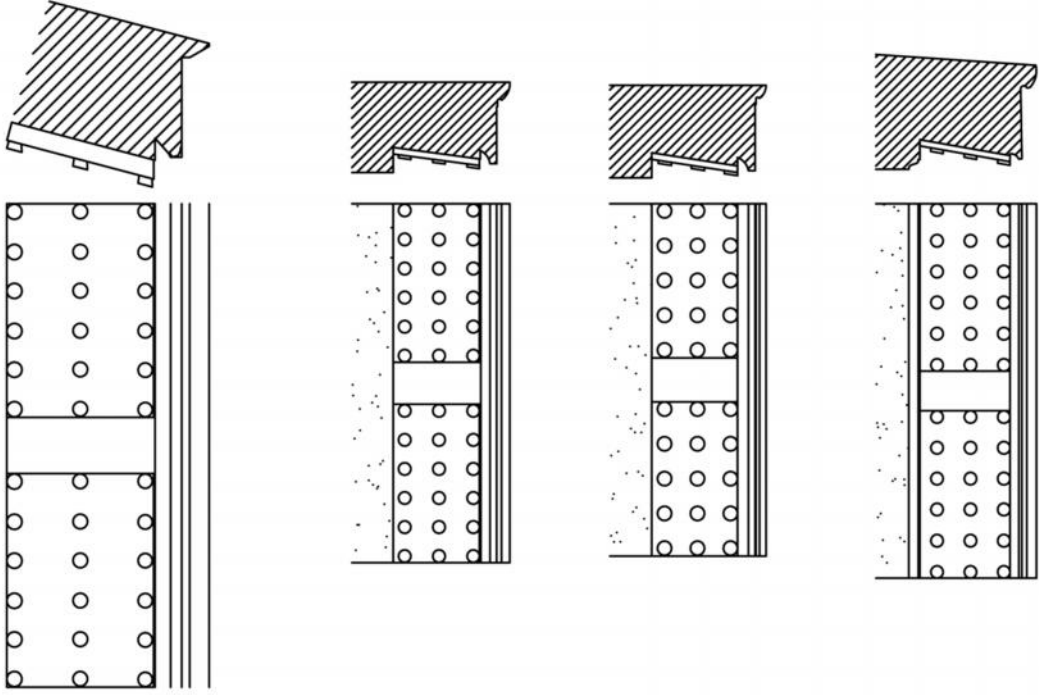
- Reynolds 1982 J. M. Reynolds, *Aphrodisias and Rome*, JRS Monograph 1, London, 1982.
- Reynolds *et al.* 2007 J. M. Reynolds, Ch. Roueché, G. Bodard, *Inscriptions of Aphrodisias*, <http://insaph.kcl.ac.uk/iaph2007>.
- Robertson 1969 D. S. Robertson, *Greek and Roman Architecture*, Cambridge, 1969.
- Rocco – Livadiotti 2011 G. Rocco – M. Livadiotti, “The Agora of Kos: The Hellenistic and Roman Phases”, Ed. A. Giannikouri. *The Agora in the Mediterranean from Homeric to Roman times. International Conference Kos, 14-17 April 2011*, Atina, 2011, 383-423.
- Rumscheid 1994 F. Rumscheid, *Untersuchungen zur Kleinasiatischen Bauornamentik des Hellenismus*, Mainz, 1994.
- Schazmann 1923 P. Schazmann, *Das Gymnasion. Der Tempelbezirk der Hera Basileia*, AvP VI, Berlin, 1923.
- Schazmann 1932 P. Schazmann, *Kos I: Asklepieion. Baubeschreibung und Baugeschichte*. Ed. R. Herzog, Berlin, 1932.
- Schwandner 1976 E.-L. Schwandner, “Der Ältere Aphaiatempel auf Aegina“, *Neue Forschungen in Griechischen Heiligtümern*, 1976, 103-120.
- Schwandner 1985 E. L. Schwandner, *Der Ältere Porostempel der Aphaia auf Aegina*, *Denkmäler Antiker Architektur* 16, 1985.
- Söğüt 2012 B. Söğüt, “Stratonikeia 2010 Yılı Çalışmaları”, 33. KST-IV, 2012, 395-419.
- Söğüt 2013 B. Söğüt, “Stratonikeia 2011 Yılı Çalışmaları”, 34. KST-III, 2013, 45-58.
- Stanzl 1993 G. Stanzl, “Das Sogenannte Ptolemaion in Limyra. Ergebnisse der Ausgrabungen”, Eds. J. Borchhardt – G. Dobesch. *Akten des II. Internationalen Lykien-Symposiums Ergänzungsbände zu den Tituli Asiae Minoris* 18, Wien, 1993, 183-190.
- Steskal 2010 M. Steskal, *Das Prytaneion in Ephesos*, Ephesos XIV/4, Wien, 2010.
- Strocka 2005 V. M. Strocka, “Griechische Lowenkopf-Wasserspeier in Ephesos”, *Synergia, Festschrift für Fritz Krinzinger* (2005), 337-348.
- Strong 1963 D. E. Strong, “Some Observations on Early Roman Corinthian”, *JRS* 53, 1963, 73-84.
- Taşlıalan 1993 M. Taşlıalan, *Pisidia Antiocheia’sı Augustus Kutsal Alanı ve Tapınağının Rekonstrüksiyonu*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 1993.
- Taşlıalan 1994 M. Taşlıalan, “Pisidia Antiocheia’sı 1992 Çalışmaları”, 4. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, 1994, 245-284.

- Tölle-Kastenbein 1974 R. Tölle-Kastenbein, *Das Kastro Tigani. Die Bauten und Funde griechischer, römischer und byzantinischer Zeit*, Samos XIV, 1974.
- Vallois 1923 R. Vallois, *Le Portique de Philippe*, Délos 7, Paris, 1923.
- Varinlioğlu - Debord 2003 E. Varinlioğlu - P. Debord, "Hyllarima 2001", 20. AST-II, 2003, 85-92.
- von Gerkan 1921 A. von Gerkan, *Das Theater von Priene*, Berlin, 1921.
- von Gerkan 1925 A. von Gerkan, *Kalabaktepe, Athenatempel und Umgebung*, Milet 1.8, Berlin, 1925.
- von Hesberg 1980 H. von Hesberg, *Konsolengeisa des Hellenismus und der frühen Kaiserzeit*, RM 24, 1980.
- von Kienlin 2000 A. von Kienlin, "Zum Heiligtum an der Agora von Priene", *Bericht über die 40. Tagung für Ausgrabungswissenschaft und Bauforschung vom 20. bis 23. Mai 1998 in Wien*, Bonn, 2000, 79-85.
- von Kienlin 2004 A. von Kienlin, *Die Agora von Priene*, PhD. Diss., Technische Universität München, München, 2004.
- Wiegand 1902 Th. Wiegand, "Zweiter vorläufiger Bericht über die Ausgrabungen der königlichen Museen zu Milet", AA, 1902, 147-150.
- Wiegand - Schrader 1904 Th. Wiegand - H. Schrader, *Priene*, Berlin, 1904.
- Wilberg 1923 W. Wilberg, *Die Agora*, Ephesos III, Wien, 1923.
- Wulzinger 1941 K. Wulzinger, "Das Rathaus von Herakleia am Latmos", Ed. F. Krischen. *Antike Rathäuser*, Berlin, 1941, 22-33.
- Ziegenaus - de Luca 1968 O. Ziegenaus - G. de Luca, *Das Asklepieion. Der südliche Temenosbezirk in hellenistischer und frühromischer Zeit*, AvP XI.1, Berlin, 1968.
- Ziegenaus - de Luca 1975 O. Ziegenaus - G. de Luca, *Das Asklepieion. Der nördliche Temenosbezirk und angrenzende Anlagen in hellenistischer und frühromischer Zeit*, AvP XI.2, Berlin, 1975.

Levhaların Listesi

- Levha 1.1: Rhodos Apollon Eretimos Tapınağı (*Jacopi 1932, fig. 9*).
- Levha 1.2: Labraunda Andron B (*Gider-Büyüközer 2013, lev. 22.1, 26.1*).
- Levha 1.3: Labraunda Andron A (*Gider-Büyüközer 2013, lev. 22.2, 26.2*).
- Levha 1.4: Labraunda Anıt Mezar (*Gider-Büyüközer 2013, lev. 22.3, 26.3*).
- Levha 1.5: Amyzon Dorik Yapı (*Gider-Büyüközer 2013, lev. 22.7, 26.5*).
- Levha 1.6: Knidos Aslanlı Mezar (*Gider-Büyüközer 2013, lev. 22.8, 26.6*).
- Levha 1.7: Miletos Liman Stoası (*von Gerkan 1922, fig. 13, 17-18*).
- Levha 2.1: Troia Athena Tapınağı (*Goethert – Schleif 1962, lev. 14c*).
- Levha 2.2: Lindos Athena Tapınağı (*Dyggve 1960, lev. IV.H*).
- Levha 2.3: Lindos Athena Kutsal Alan Propylonu (*Dyggve 1960, lev. V,F II; V,H I*).
- Levha 2.4: Samothrake Arsinoeionu (*Rumscheid 1994, lev. 200.5*).
- Levha 2.5: Knidos Dorik Stoa (*Gider-Büyüközer 2013, lev. 23.1, 27.1*).
- Levha 3.1: Belevi Mausoleumu (*Praschniker – Theuer 1979, fig. 14*).
- Levha 3.2: Kamiros Dorik Stoa (*Jacopi 1932/33, 241-249, fig. 33*).
- Levha 3.3: Delos Philippos Stoası (*Vallois 1923, lev. 3*).
- Levha 4.1: Limyra Ptolemaionu (*Borchhardt – Stanzl 1990, fig. 38*).
- Levha 4.2: Priene Tiyatrosu *proskenionu* (foto: Z. *Gider-Büyüközer*).
- Levha 4.3: Pergamon Asklepionu Dorik Mermer Tapınak (*Ziegenaus – de Luca 1975, lev. 98.4*).
- Levha 4.4: Lindos Stoası (*Dyggve 1960, lev. VI.F III-V*).
- Levha 4.5: Marmaris-Bayır Köyü geison blokları (foto: Z. *Gider-Büyüközer*).
- Levha 5.1: Pergamon Athena Kutsal Alanı L Şekilli Stoa (*Bohn 1885, lev. 22*).
- Levha 5.2: Pergamon Mermer Salon (*Filgis – Radt 1986, lev. 69a*).
- Levha 5.3: Kos Asklepionu Tapınak A (*Schazmann 1932, lev. 4.5*).
- Levha 6.1: Latmos Herakleiası *Bouleuterion Propylonu* (*Wulzinger 1941, lev. 32b*).
- Levha 6.2: Latmos Herakleiası Agorası Güney Stoa (*Gider-Büyüközer 2013, fig. 378b*).
- Levha 6.3: Pergamon Hera Basileia Tapınağı (foto: Z. *Gider-Büyüközer*).
- Levha 6.4: Atina Attalos Stoası (foto: Z. *Gider-Büyüközer*).
- Levha 7.1: Aphrodisias Tiyatrosu *proskenionu* (foto: Z. *Gider-Büyüközer*).
- Levha 7.2: Ephesos *Prytaneionu* (foto: Z. *Gider-Büyüközer*).
- Levha 7.3: Stratonikeia Tiyatrosu *proskenionu* (foto: Z. *Gider-Büyüközer*).
- Levha 7.4: Lagina Kuzey Stoa (*Gider 2012, fig. 14-15*).
- Levha 7.5: Stratonikeia Dorik Yapı B (foto: Z. *Gider-Büyüközer*).
- Levha 7.6: Pisidia Antiokheiası Augustus KA Portikosu (Z. *Gider-Büyüközer*).
- Levha 8.1: Stratonikeia Dorik Yapı A (foto: Z. *Gider-Büyüközer*).
- Levha 8.2: Kos Asklepionu Üst Teras Stoası (foto: Z. *Gider-Büyüközer*).
- Levha 8.3: Halikarnassos Tiyatrosu *proskenionu* (*Gider-Büyüközer 2013, fig. 190a*).
- Levha 8.4: Halikarnassos Tiyatrosu *scaenae frons* (*Gider-Büyüközer 2013, fig. 193a*).
- Levha 8.5: Aphrodisias *Sebasteionu* Kuzey Portiko (foto: Z. *Gider-Büyüközer*).
- Levha 9.1: Aphrodisias *Sebasteionu* Güney Portiko (foto: Z. *Gider-Büyüközer*).
- Levha 9.2: Bargylia Agorası (*Gider-Büyüközer 2013, fig. 157a*).
- Levha 9.3: Sidyma Dorik Stoa (*Benndorf – Niemann 1884, fig. 45*).
- Levha 9.4: Ephesos Nero Stoası (*Steskal 2010, lev. 231.1*).
- Levha 9.5: Ephesos Domitian Tapınak Terası (foto: Z. *Gider-Büyüközer*).

LEVHA 1

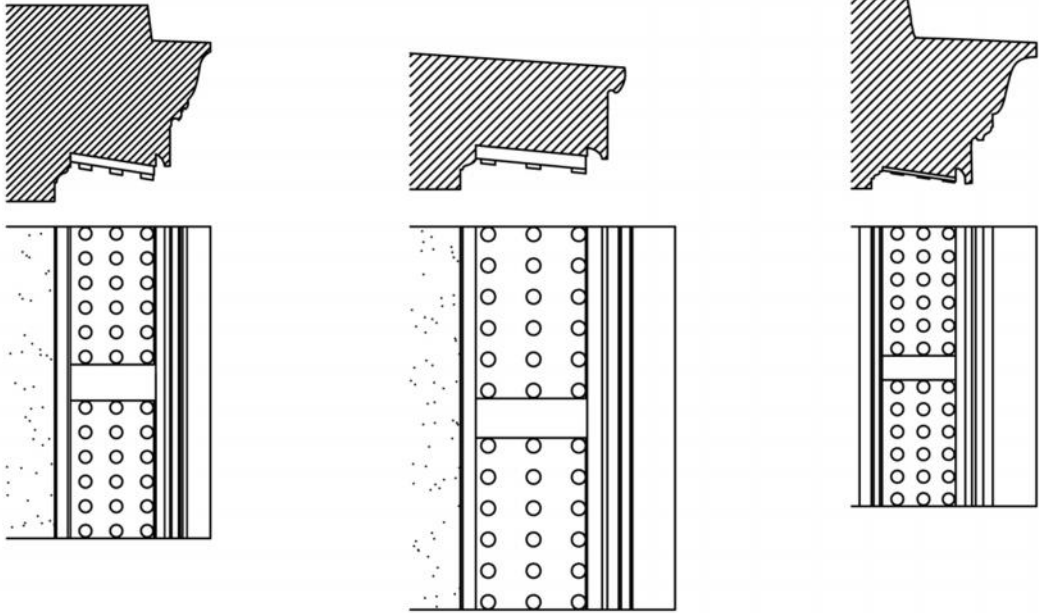

1 Rhodos Apollon Eretilmos Tapınağı

2 Labraunda Andron B

3 Labraunda Andron A

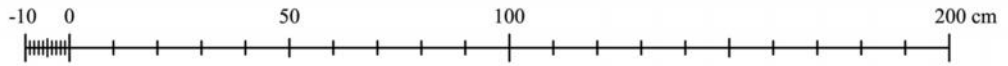
4 Labraunda Anıt Mezar

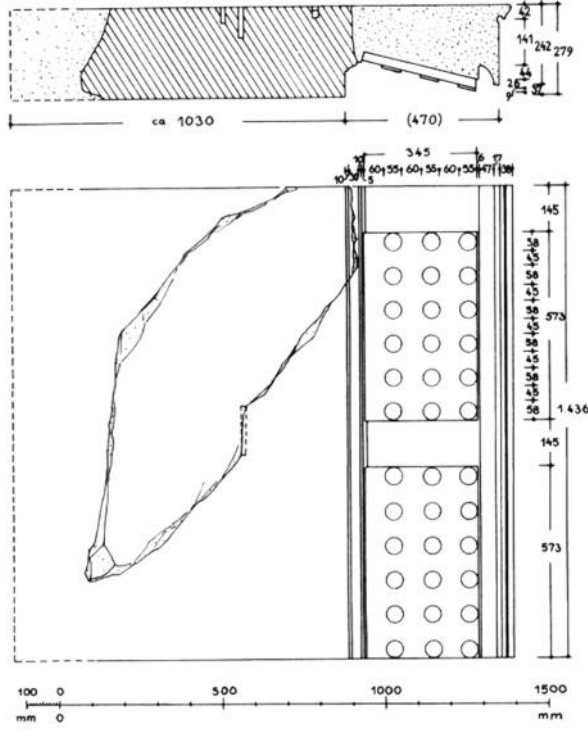
5 Amyzon Dorik Yapı

6 Knidos Aslanlı Mezar

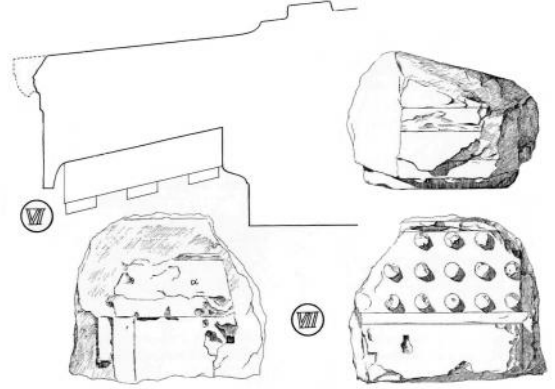
7 Miletos Liman Stoası

1: MÖ 4. yy yapılarına ait *dorik geisonlar*

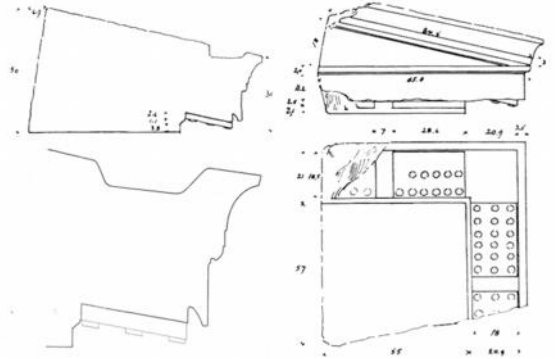
LEVHA 2

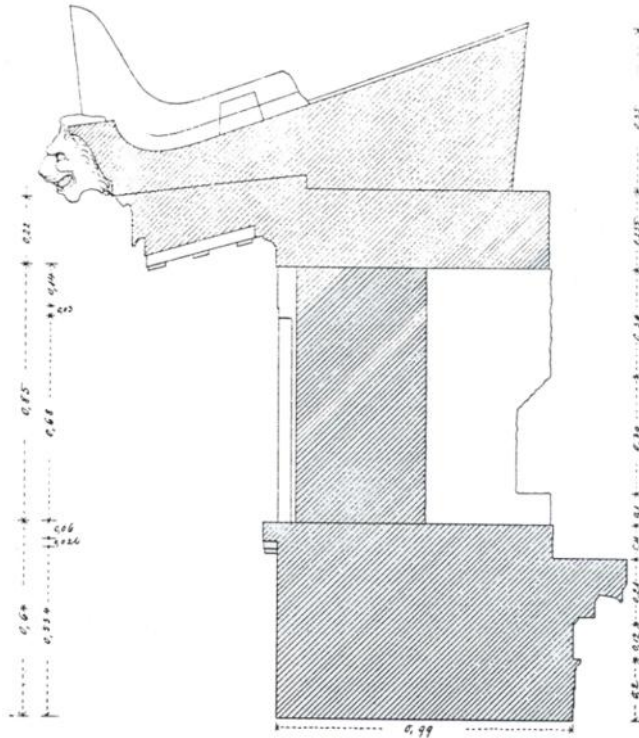
1: Troia Athena Tapınağı

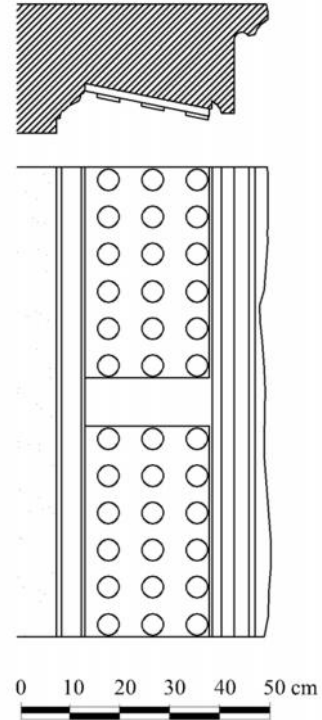
2: Lindos Athena Tapınağı

3: Lindos Athena Kutsal Alan Propylonu

4: Samothrake Arsinoeionu

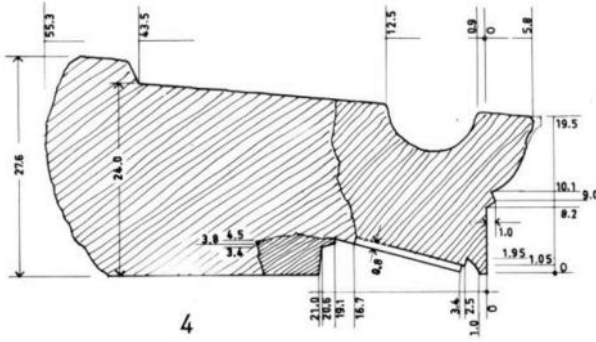
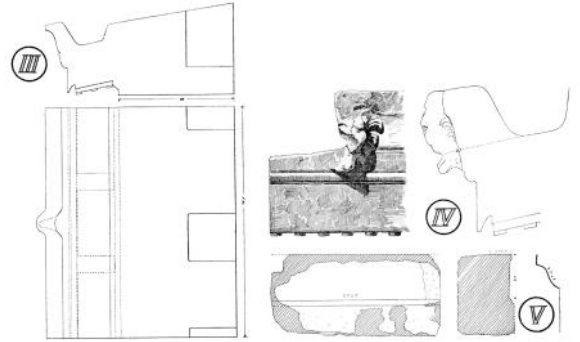

5: Knidos Dorik Stoa

LEVHA 4

1: Limyra Ptolemaionu

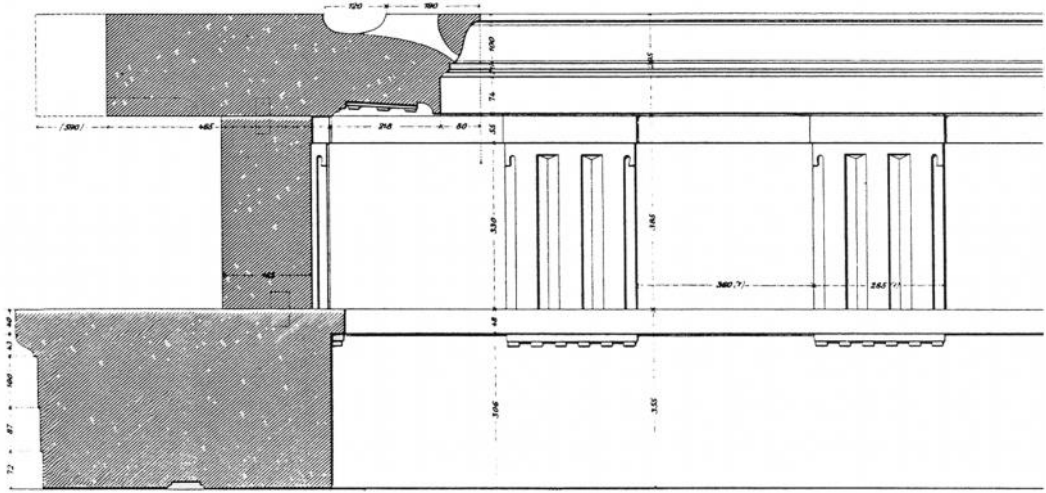
2: Priene Tiyatrosu *proskenionu*3: Pergamon Asklepieionu *Dorik Mermer Tapınak*

4: Lindos Stoası

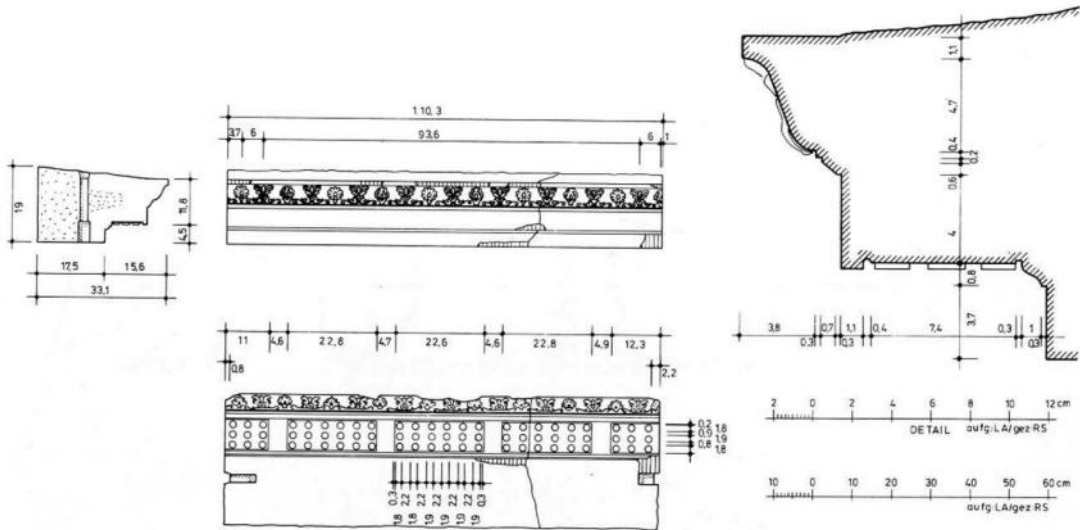

5: Marmaris-Bayır Köyü geison blokları

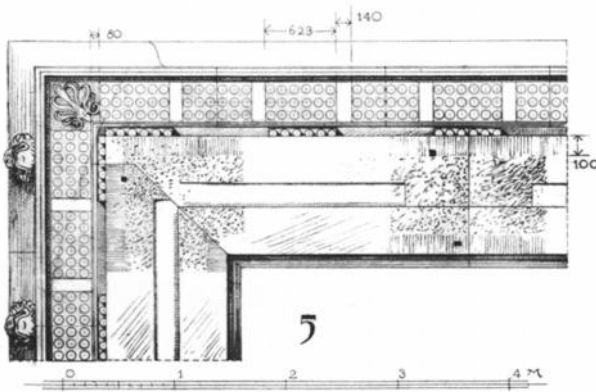
LEVHA 5

1: Pergamon Athena Kutsal Alanı L Şekli Stoa

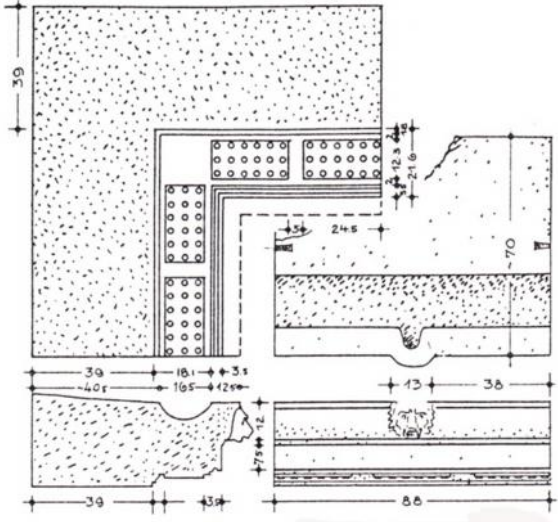

2: Pergamon Mermer Salon

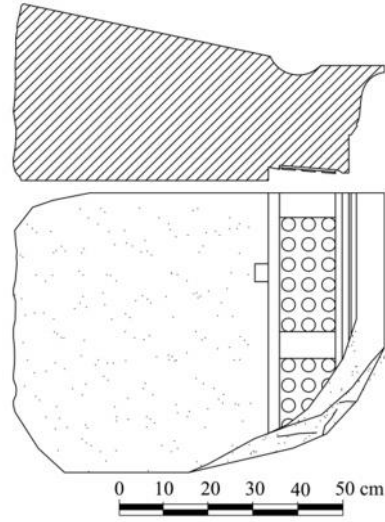

3: Kos Asklepieionu Tapınak A

LEVHA 6

1: Latmos Herakleiası *Bouleuterion* Propylonu

2: Latmos Herakleiası Agorası Güney Stoa

3: Pergamon Hera Basileia Tapınağı

4: Atina Attalos Stoası

LEVHA 7

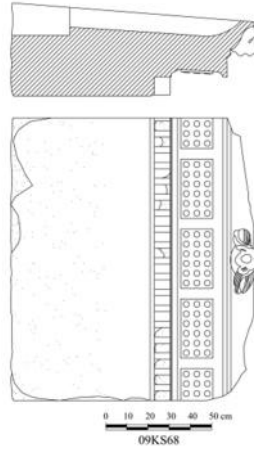
1: Aphrodisias Tiyatrosu *proskenionu*

2. Ephesos *Prytaneionu*

3: Stratonikeia Tiyatrosu *proskenionu*

4: Lagina Kuzey Stoa

5: Stratonikeia *Dorik* Yapı B

6: Pisidia Antiocheias Augustus KA Portikosu

LEVHA 8

1: Stratonikeia Dorik Yapı A

2: Kos Asklepieionu Üst Teras Stoası

3: Halikarnassos Tiyatrosu *proskenionu*

4: Halikarnassos Tiyatrosu *scaenae frons*

5: Aphrodisias *Sebasteionu* Kuzey Portiko

LEVHA 9

1: Aphrodisias *Sebasteionu* Güney Portiko

2: Bargylia Agorası

3: Sidyma *Dorik Stoa*4: Ephesos *Nero Stoa*sı5: Ephesos *Domitian Tapınak Terası*